

Hjálparstarf
kirkjunnar

actalliance

Starfsskýrsla 2024–2025

Efnisyfirlit

Starfið innanlands	5
Skjólið – opið hús fyrir konur	21
Fræðsla og málsvarastarf	23
Starfið erlendis	26
Fjármál	44
Hlutverk, skipulag, stjórn og starfsfólk	47

Inngangur

Hvað legg ég af mörkum til að gera heiminn betri? Það er áleitin spurning sem hver og einn verður að svara fyrir sig. Það er auðvelt að benda á hvað aðrir eiga að gera, en hvað með sjálfan mig? Það er líka auðvelt að segja að það skipti engu máli hvað ég geri því ég er bara einn og það eru leiðtogar, valdhafar og þeir ríku sem verða að gera breytingar.

Er það rétt?

Hvernig borðar maður heilan fíl? Jú, einn bita í einu. Það sama á við um svo margt. Ef ég mikla fyrir mér að byggja hús og sannfæri mig um að ég geti ekkert sjálfur, þá rís aldrei neitt hús. En ef ég byrja, leita samstarfs við aðra, læri af mistökum og held áfram, þá er einn daginn komið hús. Þetta er hreinlega eitt af lögmálum lífsins.

Í góðri bók segir mikill meistari „Og eins og þér viljið að aðrir menn geri við yður, svo skuluð þér og þeim gera“ (Lúkas. 6:31) og hann segir líka: „Verið miskunnsöm...“ (Lúkas. 6:36).

Ef hver og einn heldur í þetta lögmál, einn við einn verður fleiri, fleiri við fleiri verða margir og margir við marga margfaldast í að verða fjöldinn allur, getur það sannarlega gert gæfumun. Valgreiðsla sem greidd er af einstaklingi Hjálparstarfsins verður að tugum milljóna króna í krafti fjöldans sem aftur eru notaðar eru til að gera líf einstaklinga betra á Íslandi og í neyðaraðstoð og þróunarsamvinnuverkefni í öðrum löndum.

Sama gerist með Hjálparliða sem greiða mánaðarlega til Hjálparstarfsins misháar upphæðir, en safnast þegar saman kemur.

Miskunnarverk sem hjálpar einni manneskju verður til blessunar fyrir viðkomandi og alla sem henni tengjast, til dæmis móðir sem fær stuðning sem öll fjölskyldan nýtur góðs af. Það sama gildir hér, kærleikur eykst með kærleika. Breyting til góðs fyrir eina manneskju, eina fjölskyldu hefur keðjuverkandi áhrif til jákvæðra breytinga á samfélög og þjóðir.

Nú vill sjálfsagt einhver benda á að þetta lögmál gildir líka í hina áttina, hatur leiðir af sér meira hatur. Það er svo sannarlega rétt, allt of mörg dæmi eru um það. Þess vegna skulum við vera upptekin af kærleikanum, af sjálfbæru og faglegu hjálparstarfi sem leiðir til jafnréttis, öryggis og friðar.

Það er langur vegur fram undan, en þá er það eitt skref í einu, frá þér og frá mér, eitt skref frá mörgum og þannig breytum við heiminum til hins betra.

Takk fyrir þinn stuðning.

Bjarni Gíslason,
framkvæmdastjóri Hjálparstarfs kirkjunnar

Starfið innanlands

Starfsár Hjálparstarfs kirkjunnar er frá 1. júlí til 30. júní ár hvert og allar upplýsingar um starfið miðast við starfsárið en ekki almanaksár.

Á nýliðnu starfsári var það staðfest enn og aftur að það eru einstæðir foreldrar, örorkulífeyrisþegar og innflytjendur sem verst standa þegar kemur að fátækt á Íslandi. Þetta kemur skýrt fram í starfi Hjálparstarfsins og opinberum gögnum. Þetta er rauði þráðurinn í skýrslu forsætisráðherra frá því árið 2023, sem ber heitið Fátækt og áætlaður samfélagslegur kostnaður, þar sem kom meðal annars fram að um 9.000 börn hafi talist undir lágtekjumörkum árið 2020 en alls

reiknast 47.795 einstaklingar undir nefndum mörkum þegar tekið hefur verið tillit húsnæðisstuðnings og barnabóta.

Niðurstöður skýrslunnar eru í öllum aðal atriðum staðfesting á því sem starfsfólk Hjálparstarfsins upplifir í sínum störfum dag frá degi og á því hvernig þróun efnahagsmála undanfarin ár kemur illa við þann hóp sem leitar til Hjálparstarfsins að öllu jöfnu. Sífelld er barist við sömu draugana sem hitta þennan hóp illa fyrir; ógnarháan húsnæðiskostnað, aukinn eldsneytiskostnað og dýrari matarkörfu.

Neyðaraðstoð vegna fátæktar

Neyðaraðstoð Hjálparstarfs kirkjunnar felst fyrst og fremst í því að fólk sem býr við kröpp kjör fær inneignarkort fyrir matvöru en einnig er veitt aðstoð vegna kaupa á lyfjum og foreldrar barna og unglinga fá aðstoð svo börnin verði síður útsett fyrir félagslegri einangrun sökum efnaleysis. Hjálparstarfið hefur hins vegar dregið úr almennri fataúthlutun.

Faglegt mat félagsráðgjafa Hjálparstarfsins liggur til grundvallar þegar ákvörðun um efnislegan stuðning er tekin. Umsækjendur eru að öllu jöfnu beðnir um að mæta til viðtals við félagsráðgjafa með gögn um tekjur og útgjöld frá síðustu mánaðamótum og aðstoð er veitt þegar kaupmáttur ráðstöfunartekna er undir viðmiði Hjálparstarfsins um lágmarksfjárhæð til framfærslu.

Starfsárið 2024 – 2025 fækkaði umsækjendum í heild nokkuð eða um fimm prósent og aðstoðarbeiðnum fækkaði um átta prósent miðað við starfsárið 2023 – 2024. Fjöldi umsækjenda var 2.289 á nýliðnu starfsári en umsóknir voru 4.289. Starfsárið á undan voru umsækjendur 2.486 og umsóknir voru 4.518.

Starfsárið 2022-2023 fjölgaði umsækjendum hins vegar um 12,1 prósent milli ára þegar þeir voru 2.438 og umsóknum um níu prósent frá starfsárinu á undan, en voru þá 4.290 alls. Fjöldi umsókna, þegar litið er nokkur starfsár aftur, hefur hæst farið starfsárið 2019 – 2020 en voru þá 4.787.

Þegar rýnt er í tölfræði Hjálparstarfsins um framfærslu umsækjenda sem sóttu um efnislega aðstoð á nýliðnu starfsári sést greinilega hvaða hópar eru í mestri þörf. Það eru þau sem reiða sig á örorkulífeyri og fjárhagsaðstoð síns sveitarfélags til framfærslu.

Flestir eða 30,4% reiddu sig á fjárhagsaðstoð sveitarfélags en 26,7% höfðu framfærslu af örorkulífeyri. Á fyrra starfsári voru það 31,2% sem reiddu sig á fjárhagsaðstoð sveitarfélaga og 29,9% höfðu framfærslu af örorkulífeyri.

Þegar horft er til fyrri ára teiknast upp nákvæmlega þessi mynd. Þó skal sérstaklega tekið til þess að 19,1% umsækjenda sem til Hjálparstarfsins leita höfðu atvinnu, sem þó dugði ekki til. Starfsárið á undan var þessi hópur 16,4% af þeim sem leituðu eftir efnislegri aðstoð. Starfsárið 2020-2021, til samanburðar, voru það 10,8% sem þetta átti við um. Þessi mikla fjölgun umsókna frá fólki sem hefur

atvinnu er umhugsunarverð en skýringarnar geta verið margar og ólíkar eftir hverjum og einum umsækjenda.

Flestir sem leituðu til Hjálparstarfsins eða 68,2% leituðu aðstoðar í aðeins eitt skipti á starfsárinu 2024-2025. Flestir, eða 38% voru á aldrinum 30-39 ára, konur voru 70,3% umsækjenda og flest eða 50% voru einstæðir lögheimilisforeldrar.

Af þeim sem leituðu til Hjálparstarfsins bjuggu 61,1% í leiguíbúð eða leiguherbergi á almennum markaði og 74% bjuggu á höfuðborgarsvæðinu miðað við 72,2% starfsárið á undan. Alls voru 16,9% umsækjenda sem bjuggu í félagslegu leiguhúsnæði en 9,2% bjuggu í eigin húsnæði. Af þeim sem leituðu aðstoðar voru 48,3% með íslenskt ríkisfang samanborið við 52% starfsárið á undan. Þessi breyting er athyglisverð en hlutfall erlendra ríkisborgara í hópi umsækjenda hefur aldrei verið hærra.

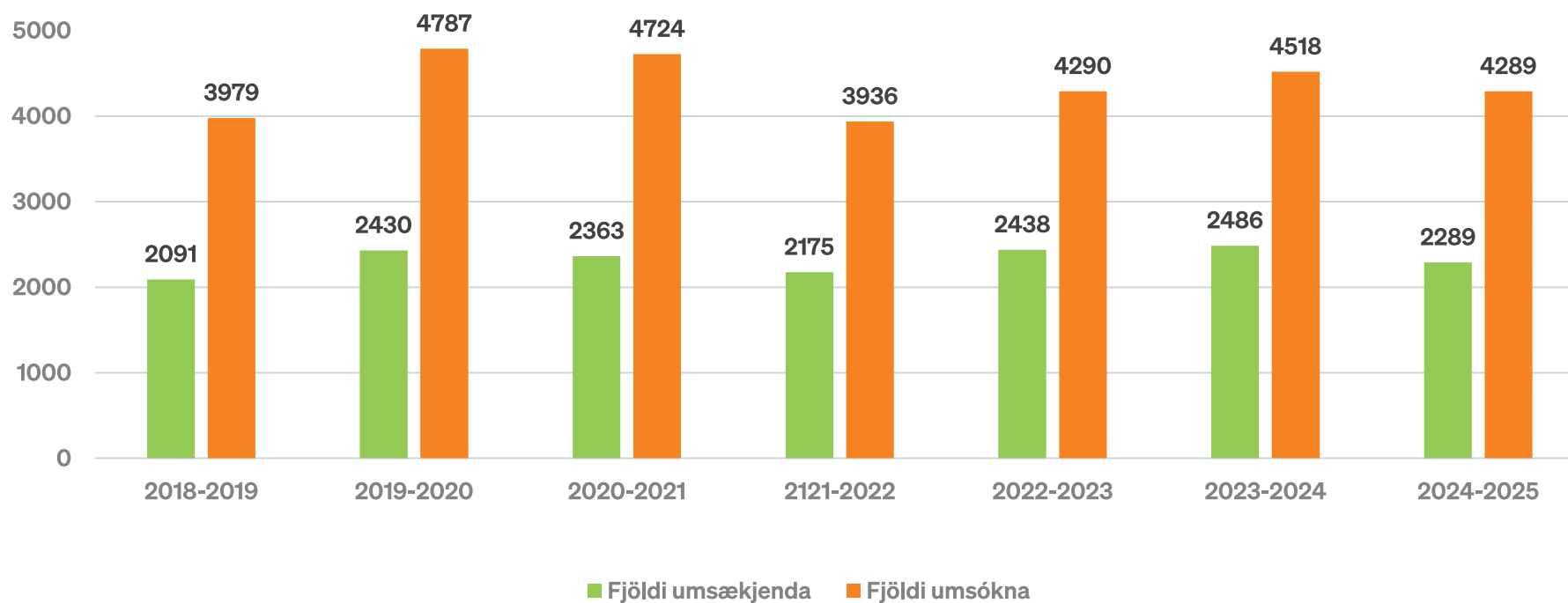
Fjölskyldur sem leituðu aðstoðar hjá Hjálparstarfinu í fjögur skipti eða oftar á starfsárinu voru mjög nærri því sem var á starfsárinu á undan, eða 295 talsins eða 12,9% af heildinni. Á síðasta starfsári voru fjölskyldurnar 276 talsins. Því er um töluverða fjölgun að ræða undanfarin ár frá því sem var, en á starfsárinu 2020-2021 voru fjölskyldurnar 213 sem þetta átti við um.

Sú ályktun hefur verið dregin í fyrri starfsskýrslum að svo virðist sem að einstæðir lögheimilisforeldrar og barnafjölskyldur á aldrinum 30 – 39 ára, fólk sem hefur framfærslu af fjárhagsaðstoð sveitarfélaga og íslenskt fólk jafnt sem erlent ríkisfang og býr í leiguhúsnæði á almennum leigumarkaði á höfuðborgarsvæðinu sé verst stött í íslensku samfélagi. Niðurstöður nýliðsins starfsárs breyta þessari mynd ekki svo séð verði.

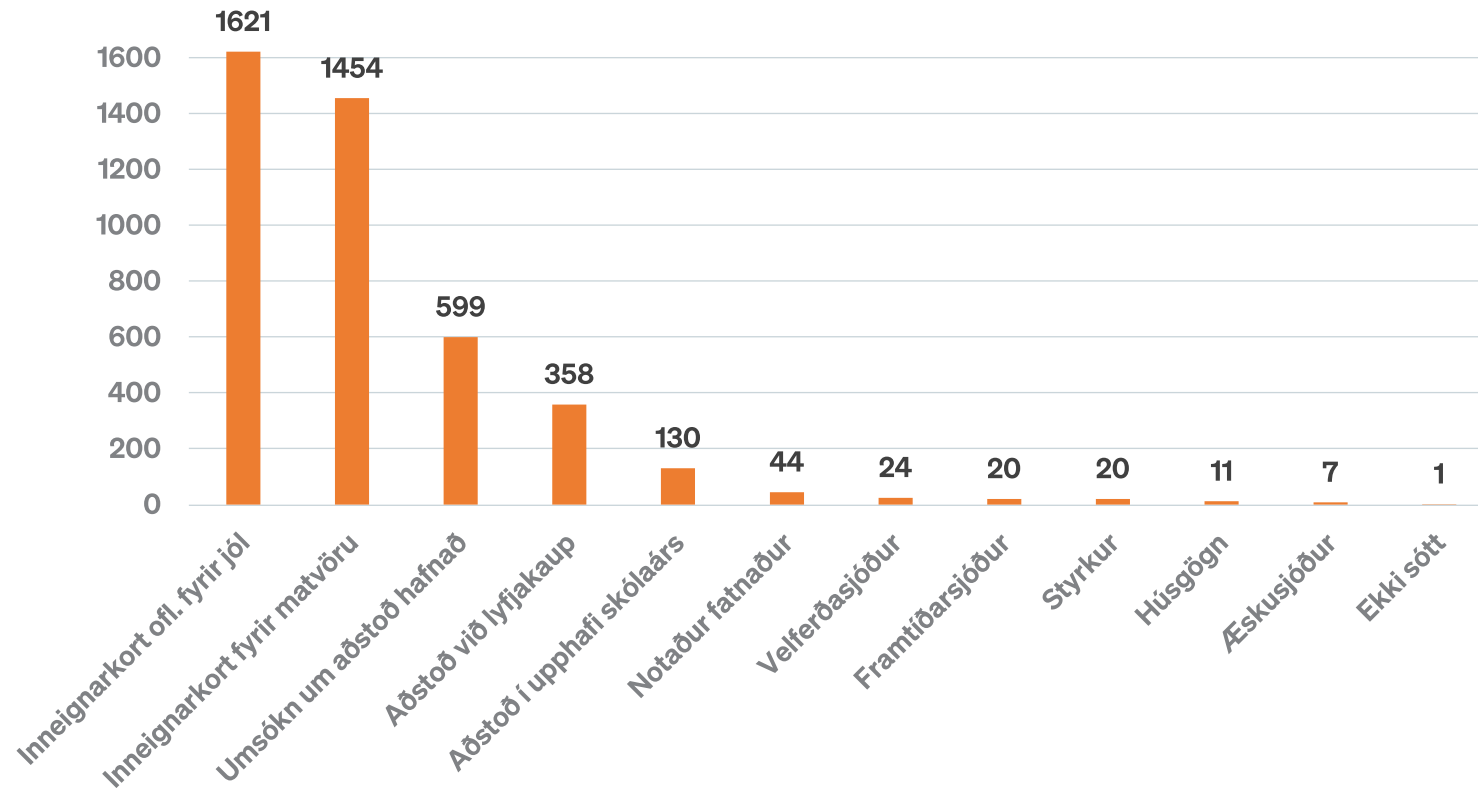
Neyðaraðstoð Hjálparstarfsins 2024 - 2025

Á næstu síðum er yfirlit yfir þá efnislegu aðstoð sem Hjálparstarf kirkjunnar veitti á starfsárinu 2024 – 2025. Upplýsingarnar eru unnar upp úr skráningarkerfi félagsráðgjafa Hjálparstarfsins sem var tekið í notkun vorið 2020. Upplýsingarnar eru ekki tæmandi en yfirlitið veitir góða innsýn í eðli og umfang aðstoðar sem veitt var og stöðu þeirra sem aðstoðar leituðu. Við vinnslu gagna var í hvívetna hugað að persónuvernd.

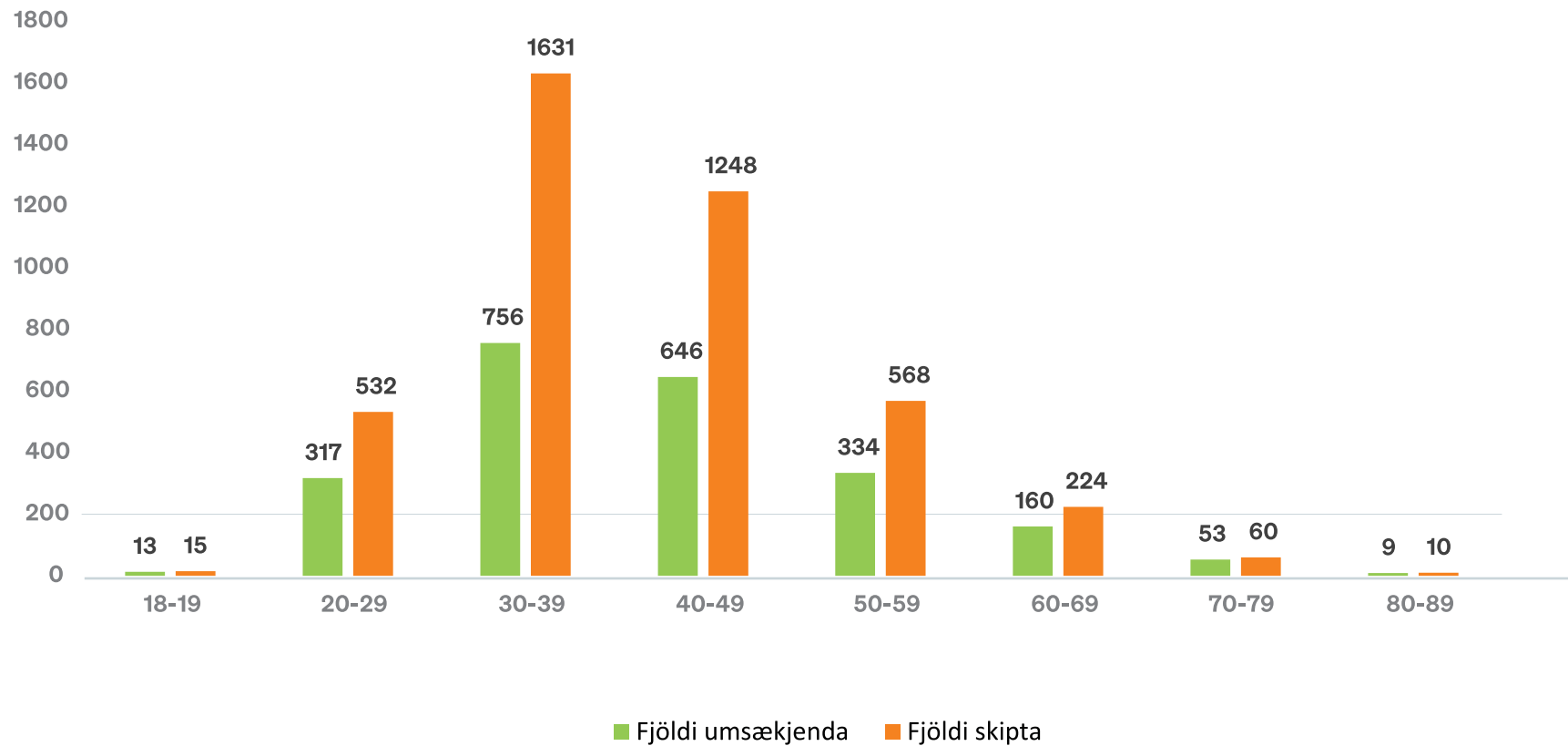
Fjöldi umsækjenda og fjöldi skipta sem fólk leitaði eftir efnislegri aðstoð Þróun eftir starfsárum

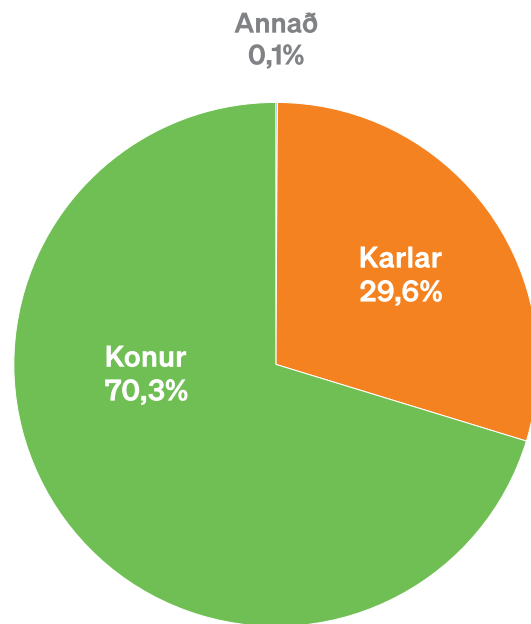
Tegund afgreiðslu um efnislega aðstoð

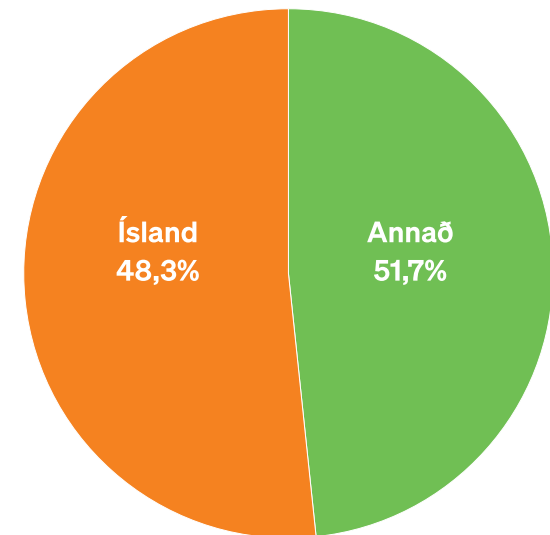
Aldursdreifing umsækjenda og fjöldi umsókna innan hvers aldurshóps

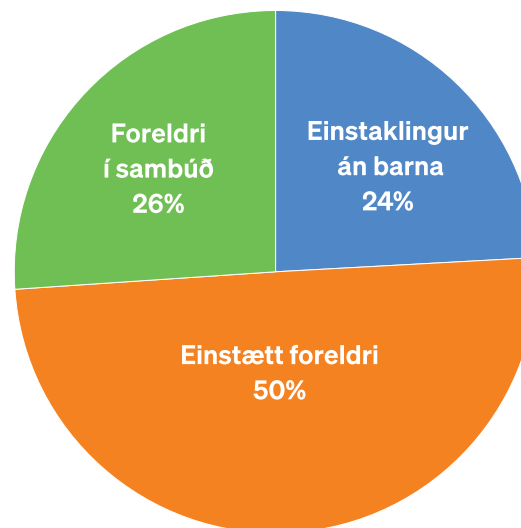
Kyn umsækjenda um efnislega aðstoð

Þjóðerni umsækjenda

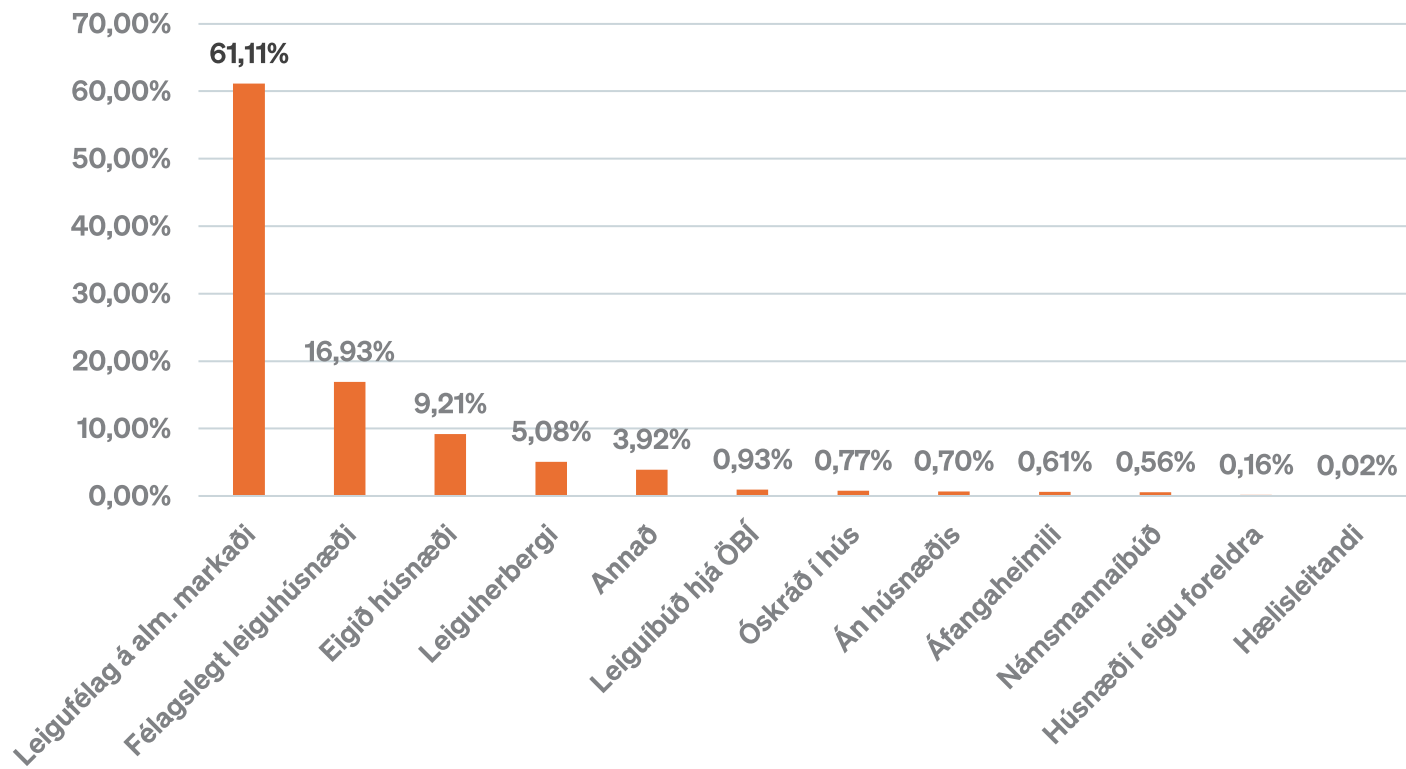
Fjölskyldugerð umsækjenda

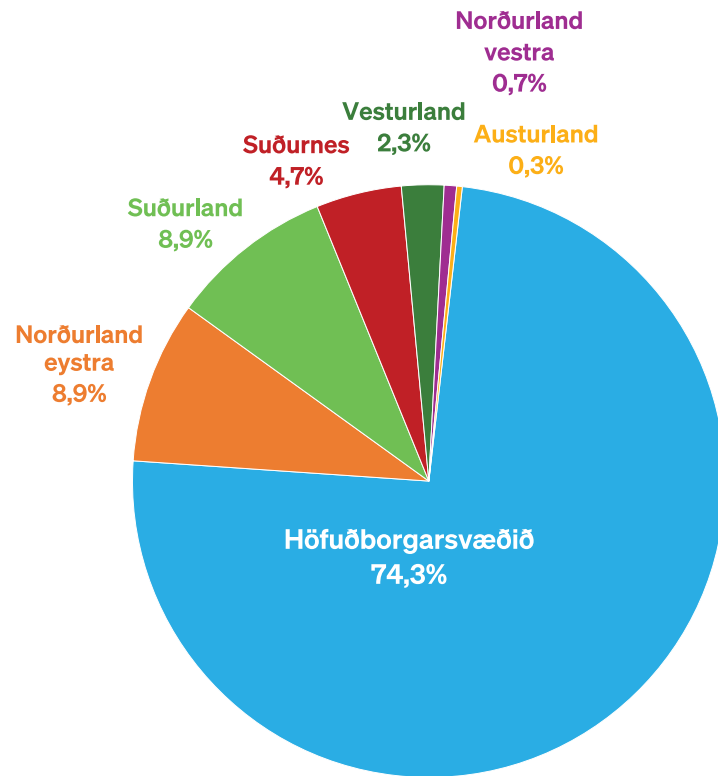
Þjóðerni umsækjenda annað en íslenskt

 Palestína.....428	 Gana9	 Skotland.....3	 Jamaíka1
 Sýrland.....259	 Líbanon.....9	 Súdan3	 Malí1
 Pólland.....223	 Spánn.....9	 Víetnam3	 Rússland1
 Nígería207	 Taíland9	 Dóminíska lýðveldið.....2	 Serbía.....1
 Úkranía.....182	 Tyrkland8	 Indland.....2	 Tékkland1
 Írak.....116	 Grænhöfðaeyjar.....7	 Makedónía.....2	
 Venesúela.....109	 Jemen.....7	 Mexíkó2	
 Afganistan.....108	 Líbía.....7	 Mið-Afríkulýðveldið.....2	
 Rúmenía90	 Alsír6	 Perú2	
 Íran.....79	 Bandaríkin.....5	 Slóvakía.....2	
 Sómalía.....73	 Danmörk5	 Túnis.....2	
 Óskráð57	 Ítalía.....5	 Þýskaland2	
 Marokkó30	 Kenía5	 Armenía.....1	
 Litháen.....21	 Króatía5	 Austur Kongó1	
 Lettland20	 Kasakstan.....4	 Bangladess1	
 Úganda14	 Kólumbía.....4	 Bosnía og Hersegóvína1	
 Albanía13	 Ungverjaland4	 El Salvador1	
 Portúgal.....12	 Bretland.....3	 Georgía.....1	
 Egyptaland9	 Níger.....3	 Hvíta-Rússland1	
 Filippseyjar.....9	 Pakistan3	 Írland1	

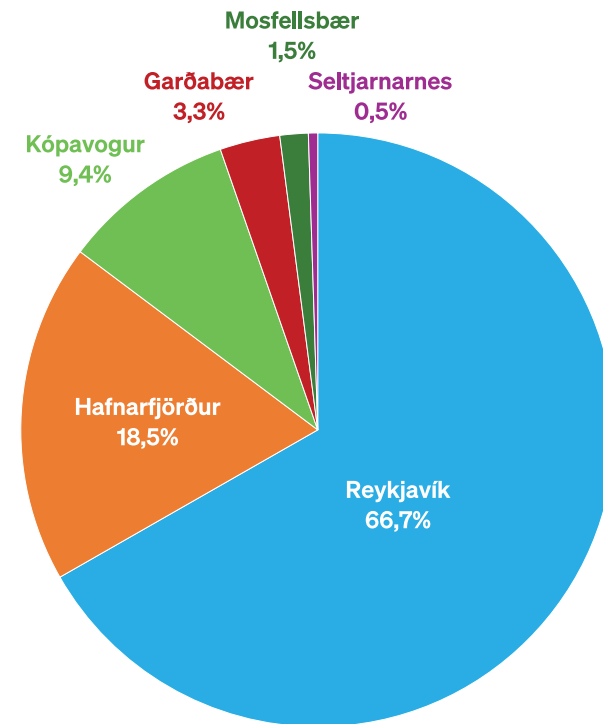
Húsnæðiskostur umsækjenda um efnislega aðstoð

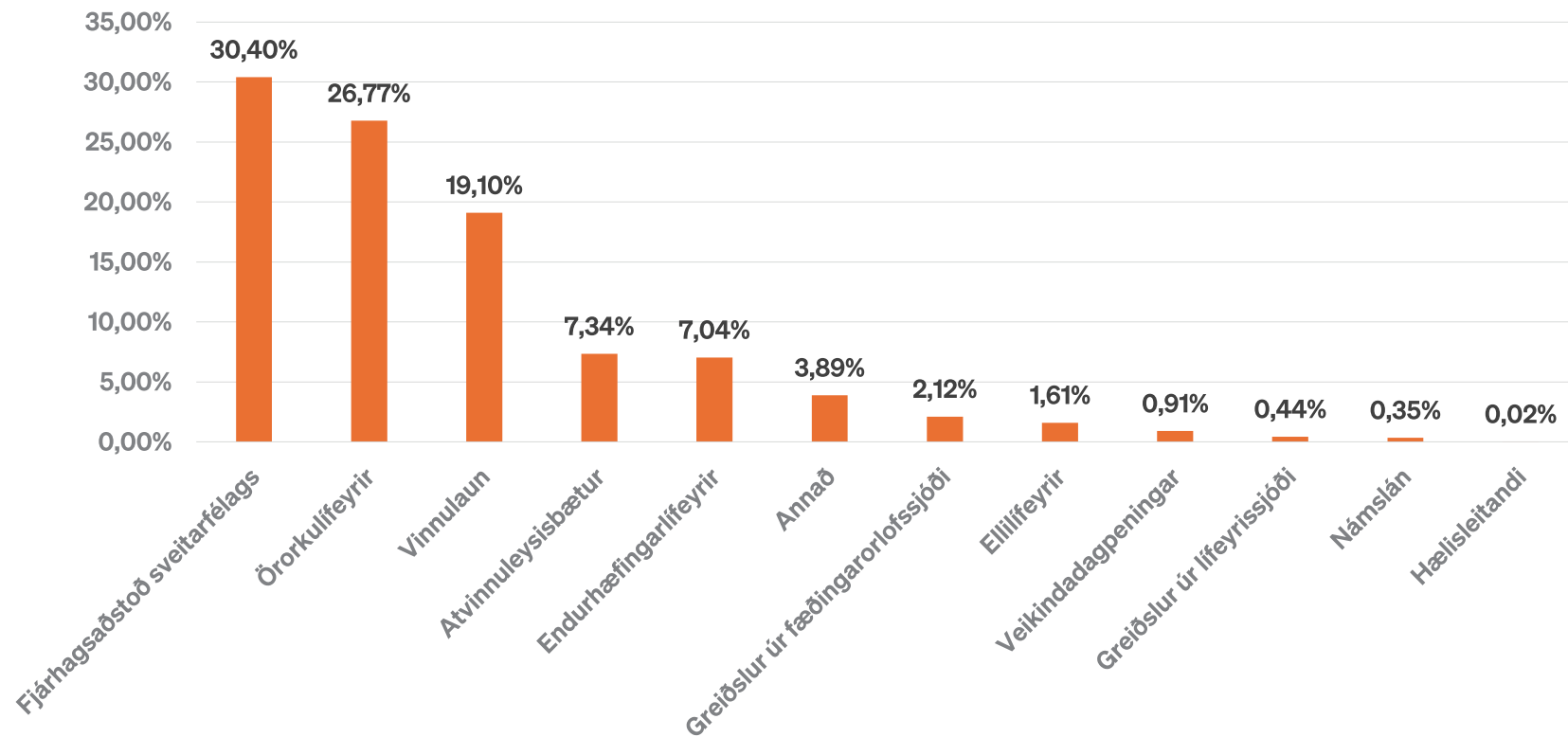
Búsetusvæði umsækjenda

Höfuðborgarsvæðið

Framfærslugrunnur umsækjenda um efnislega aðstoð

Inneignarkort fyrir matvöru

Neyðaraðstoð Hjálparstarfs kirkjunnar felst fyrst og fremst í því að fólk fær inneignarkort í matvöruverslunum en mikil valdefling felst í því að fólk versli sjálft þær nauðsynjar sem það þarf í stað þess að bíða í röð eftir matarpoka sem aðrir hafa fyllt.

Félagsráðgjafar Hjálparstarfsins ákveða upphæðina sem lögð er inn á inneignarkortið og hversu oft umsækjandi fær inneign á kortið á ákveðnu tímabili. Ef umsækjandi hefur þörf fyrir áframhaldandi aðstoð að tímabilinu liðnu býðst honum að koma aftur með uppfærð gögn um tekjur og útgjöld.

Á starfsárinu 2024 – 2025 breytti Hjálparstarfið viðmiði sínu um lágmarksfjárhæð til framfærslu í eitt skipti vegna verðhækkana og hækkaði einnig viðmiðunarupphæðir á inneignarkortum fyrir matvöru. Aðstoð sem veitt var tók eftir sem áður mið af fjölskyldugerð og aðstæðum hvers og eins.

Á starfsárinu 2024 - 2025 fengu 2.283 fjölskyldur inneignarkort fyrir matvöru í samtals 3.075 skipti, þar af í 1.621 skipti í aðdraganda jóla en til samanburðar fengu 2.563 fjölskylda inneignarkort í samtals 3.296 skipti á starfsárinu 2023 –2024, þar af í 1.724 skipti í desember. Þannig fækkaði þeim fjölskyldum sem fengu inneignarkort fyrir matvöru á starfsárinu 2024 – 2025 um ellefu prósent miðað við árið á undan.

Aðstoð við lyfjakaup

Hjálparstarf kirkjunnar aðstoðar fólk í félagslegri neyð með því að hafa milligöngu um lyfjakaup vegna slysa eða veikinda. Ekki er unnt að veita aðstoð eftir að lyf eru keypt og aðstoð er ekki veitt við kaup á lyfjum sem eru á lista Lyfjastofnunar yfir ávana- og fíknilyf.

Á starfsárinu 2024 – 2025 nutu 224 einstaklingar um land allt aðstoðar við lyfjakaup í 358 skipti. Á starfsárinu 2023 – 2024 fengu 246 einstaklingar þessa aðstoð í 422 skipti.

Notaður fatnaður

Fatamiðstöð Hjálparstarfs kirkjunnar þar sem fólk gat sótt sér vel með farinn fatnað án endurgjalds var lokuð í nokkurn tíma á starfsárinu 2021 – 2022 vegna sóttvarna í heimsfaraldri. Þá var ákveðið að takmarka móttöku fatnaðar og húsbúnaðar frá almenningi og að breyta fyrirkomulagi á fataúthlutun á þann veg að framvegis yrði eingöngu tekið við vetrarfatnaði sem yrði aðallega til úthlutunar í upphafi skólaárs. Látið var af vikulegri fataúthlutun með aðstoð sjálfboðaliða en félagsráðgjafar aðstoða áfram fólk í sárri neyð.

Á starfsárinu 2024 – 2025 fengu fjölskyldur notaðan fatnað hjá Hjálparstarfinu í samtals 44 skipti. Til samanburðar sótti fólk sér fatnað hjá Hjálparstarfinu í 78 skipti starfsárið 2023 – 2024.

Jólaaðstoð

Hjálparstarf kirkjunnar leggur ríka áherslu á að aðstoða fjölskyldufólk sem býr við kröpp kjör fyrir jólin svo það geti gert sér dagamun yfir hátíðirnar. Aðstoðin tekur mið af aðstæðum hvers og eins og er fyrst og fremst í formi inneignarkorta fyrir matvöru en fólk í brýnni þörf fær einnig vel með farinn sparifatnað eða inneignarkort fyrir fatnaði.

Barnafjölskyldur fá aðgöngumiða í leikhús og/eða kvikmyndahús og inneignarkort á veitingastöðum sem eru vinsælir meðal barna og unglinga. Foreldrar njóta einnig aðstoðar svo börnin geti fengið jólagjafir sem þau hafa sett á óskalistann.

Alls fengu fjölskyldur um land allt inneignarkort og fleira í 1.621 skipti fyrir jólin 2024 samanborið við 1.724 skipti fyrir jólin 2023. Fyrir jólin 2022 fengu 1.783 fjölskyldur aðstoð Hjálparstarfsins. Árin þar á undan voru þær öllu færri eða um 1.400 fjölskyldur að meðaltali á árabílinu 2011 – 2021. Má í samhengi minnst þess að hrunárin 2009 og 2010 leituðu um og yfir 4.000 fjölskyldur til Hjálparstarfsins hvort ár. Því verður að leita aftur til hrunáranna til að finna fleiri umsækjendur um jólaaðstoð Hjálparstarfs kirkjunnar en fyrir jólahátíðirnar 2022, 2023 og 2024.

Þegar rýnt er í gögn Hjálparstarfsins um aðstæður fólksins sem leitaði eftir aðstoð kemur í ljós að mikill meirihluti býr í leiguhúsnæði. Langstærsti hópurinn leigði íbúð á almennum markaði. Nú sem fyrr blasir því við að húsnæðiskostnaður er megin ástæða þess að fólk nær ekki endum saman. Aftur og aftur sjá félagsráðgjafar Hjálparstarfsins dæmi þess að þegar húsaleiga hefur verið greidd stendur aðeins lítill hluti greiddra launa eftir.

Þetta er þó ekkert nýtt. Svo langt sem horft er aftur koma sömu ástæður í ljós fyrir bágrri stöðu fólks. Því er fólk sífellt að glíma við sömu draugana sem er ekki síst ógnarhár húsnæðiskostnaður.

Sú regla er viðhöfð hjá Hjálparstarfinu við útteilingu aðstoðar á aðventunni að barnafjölskyldur ganga fyrir við úthlutun. Því stendur því stór barnahópur að baki þeim umsóknum sem Hjálparstarfinu berast á aðventunni. Það er reynsla félagsráðgjafa Hjálparstarfsins að hið minnsta séu þrjú börn að meðaltali að baki hverri fjölskyldu sem fær aðstoð. Kemur það til vegna þess að allstór hluti þeirra fjölskyldna sem fá aðstoð, eru af erlendum uppruna og margar barnmargar. Má

hiklaust gera ráð fyrir að á milli fimm og sex þúsund manns hafi notið aðstoðar Hjálparstarfsins fyrir jólin nú og jólin 2022 og 2023.

Utan höfuðborgarsvæðisins var aðstoðin veitt í góðu samstarfi við Hjálpræðisherinn, Mæðrastyrksnefndir, Rauða krossinn og kirkjusóknir víðs vegar um landið. Þá er vert að nefna ómetanlegt vinnuframlag sjálfboðaliða Hjálparstarfsins í desember.

Aðstoð við börn og unglinga

Foreldrar grunnskólabarna sem búa við kröpp kjör hafa mörg undanfarin ár leitað stuðnings hjá Hjálparstarfi kirkjunnar við að útbúa börnin í skólann. Sveitarfélögin í landinu útvega skólagögn án endurgjalds og tók aðstoð Hjálparstarfsins breytingum samkvæmt því. Stuðningurinn á starfsárinu fólst í því að aðstoða barnafjölskyldur sem höfðu ekki efni á að kaupa skólatöskur, hlýjan vetrarfátnað, íþróttabúnað og fleira sem til féll í upphafi skólaárs og yfir veturinn.

Samtals fékk foreldri 313 grunnskólabarna (130 fjölskyldur) fyrir þau skólatöskur, ritföng og nestisbox í upphafi skólaárs haustið 2024. Við upphaf skólaársins árið á undan fengu 109 fjölskyldur þennan stuðning og voru börnin 253 alls.

Foreldrar 61 barns og unglinga yngri en 18 ára fengu styrk úr Velferðarsjóði Hjálparstarfsins á síðasta starfsári til þess að stunda íþróttir, listnám og tómstundastarf með jafnöldrum sínum. Á starfsárinu fengu auk þess börn og foreldrar þeirra árskort í húsdýragarðinn.

Framtíðarsjóður er sérstakur sjóður Hjálparstarfs kirkjunnar sem notaður er til að styrkja ungmenni til náms sem gefur þeim réttindi til starfs eða veitir þeim aðgang að láns hæfu námi. Sjóðurinn hefur verið til frá árinu 2006 en markmiðið með styrkveitingu úr honum er að rjúfa vítahring stuttrar skólagöngu, lágra launa og fátæktar. Á starfsárinu nutu 20 ungmenni styrks úr sjóðnum til greiðslu skólagjalda og fyrir bóka- og efniskostnaði.

Ráðgjöf

Einstaklingsmiðuð nálgun og notendastýrð þjónusta eru lykilverkfæri félagsráðgjafa Hjálparstarfs kirkjunnar sem leggja höfuðáherslu á að hlusta á og ræða við einstaklingana sem til þeirra leita og vinna með þeim á forsendum þeirra sjálfra. Félagsráðgjafarnir benda jafnframt á úrræði í samfélaginu sem kunna að gagnast fólki við að takast á við erfiðar aðstæður.

Á starfsárinu veittu félagsráðgjafar Hjálparstarfsins fólki af 65 mismunandi þjóðernum ráðgjöf og efnislegan stuðning samanborið við 79 þjóðerni starfsárið á undan. Sem fyrr var þjónustan þung í vöfum vegna tungumálaörðugleika umsækjenda af erlendu þjóðerni og þekkingarleysi þeirra á íslensku samfélagi. Því var mikil þörf fyrir ráðgjöf og leiðsögn um félagsþjónustu sveitarfélaga og um réttindi og skyldur fólks í mismunandi aðstæðum.

Valdefling og aukin virkni fólks í félagslegri neyð

Efnislegur stuðningur er nauðsynlegur til þess að svara brýnni þörf fólks í félagslegri neyð en til þess að fólk komist út úr vítahring fátæktar og félagslegrar einangrunar þarf að takast á við aðstæður á heildrænan hátt.

Með það að markmiði að stuðla að aukinni virkni fólks í félagslegri neyð skipuleggja félagsráðgjafar Hjálparstarfs kirkjunnar reglulega sjálfstyrkingarnámskeið og hópstarf í samráði við þá sem leita aðstoðar hjá stofnuninni.

Saumó - taupokar með tilgang

Verkefnið á upphaf sitt að rekja til ársins 2017 og er fyrir konur úr hópi innflytjenda, flóttafólks og hælsleitenda sem eru útsettar fyrir félagslegri einangrun. Konurnar endurvinnna efni sem almenningur hefur gefið og læra að sauma úr því margvíslega nytjahluti. Einnig hafa þær gert skartgrip og heklað. Til að brjóta upp starfið kom Fríða María myndlistarkennari og kenndi konunum á litina, og mála með vatnslitum sem sumar höfðu aldrei gert áður.

Verkefnið stuðlar að aukinni virkni kvennanna og mikilvægum félagsskap um leið. Í upphafi starfsárs komu flestar kvennanna frá Venesúela, Afganistan og nokkrum Afríkulöndum. Nú í lok þess hefur mikið fækkar úr hópi venesúelsku og afrísku kvennanna, en hópur kúrdískra kvenna komið í staðinn.

Verkefnið er unnið í samvinnu við Hjálpræðisherinn og hittist hópurinn í húsnæði hans á mánudögum og fimmtudögum, og lærir íslensku á þriðjudögum.

Á starfsárinu 2024 – 2025 mættu að meðaltali 25 konur og börn þeirra í hvert skipti. Síðastliðið sumar var hópurinn í einn mánuð á Dalbraut, þjónustuíbúðum aldraðra, sem var ánægjulegt uppbrot í starfinu. Einnig var farið í hina árlegu vorferð þar sem Hjálparfoss og bærinn Stöng voru heimsótt, og snætt á Farmers Bistro.

Verkefnisstýra Hjálparstarfsins er Hildur Loftsdóttir.

Stattu með sjálfri þér – virkni til farsældar

Mæður sem búa við örorku hafa lýst stöðu sinni svo fyrir félagsráðgjöfum Hjálparstarfsins að fá úrræði standi þeim til boða og að þannig minnki virkni þeirra enn frekar. Minni virkni auki vanlíðan og félagslega einangrun og að með tímanum verði erfitt að ná sér upp úr þeim vítahring.

Þetta var kveikja verkefnisins Statu með sjálfri þér – virkni til farsældar. Markmið þess til tveggja ára eru að þátttakendur, konur sem búa við örorku og eru með börn á framfæri, fái bætt sjálfsmynd sína og aukna trú á eigin getu, að þær styrki tengslanet sitt til að koma í veg fyrir félagslega einangrun og að þær eflist í foreldrahlutverkinu.

Á nýliðnu starfsári naut Hjálparstarfið áfram ómetanlegs stuðnings félags- og vinnumálaráðuneytisins og VIRK Starfsendurhæfingarsjóðs til þessa viðamikla valdeflingarverkefnis en fjórir hópar kvenna hafa nú lokið þátttöku í sambærilegu verkefni frá árinu 2016. Fimmti hópurinn hóf þátttöku í nýju valdeflingarverkefni til tveggja ára í september 2024 en því sem á undan kom lauk á vordögum.

Í upphafi verkefnisins, sem er konunum að kostnaðarlausu, biður félagsráðgjafi Hjálparstarfsins hverjum þátttakanda fyrir sig í viðtal þar sem konurnar setja sér markmið út frá áhugasviði og styrkleikum. Konurnar mæta reglulega í einkaviðtöl þar sem félagsráðgjafi hjálpar þeim við að koma auga á lausnir á erfiðum úrlausnarefnum og í sameiningu er farið yfir hvernig miðar að settu marki.

Auk viðtalstíma hjá félagsráðgjafa hittast þátttakendur vikulega á fræðslufundum yfir vetrartímann. Félagsráðgjafi Hjálparstarfsins hefur umsjón með fundunum en dagskrá þeirra er ákveðin í samráði við konurnar sjálfar.

Á námskeiðinu sem hófst á starfsárinu eru þátttakendur alls nítján talsins. Hópurinn hefur haldist allan verkefnistímann og ekkert brottfall verið. Mæting hefur einnig verið með ágætum; sérstaklega á fyrri önninni sem lokið er en mæting hefur verið aðeins slakari á seinni önninni. Það má draga það sérstaklega fram hversu vel námskeiði eru sótt og til marks um að verkefnið sé að styrkjast ár frá ári. Á það bæði við um fjölda þátttakenda og að brottfall sé ekkert. Eins má nefna að flestar kvennanna sýna mikinn vilja til að breyta stöðu sinni og þiggja þá aðstoð sem þeim býðst.

Þátttakendur eru á aldrinum 29 til 55 ára og eiga konurnar allar börn á grunnskólaaldri ásamt eldri og/eða yngri börnum. Misjafnt er hvort öll börnin séu búsett hjá þeim. Einhverjar af konunum eru í sambúð en flestar eru einstæðar. Sumar þeirra hættu skólagöngu strax eftir grunnskóla en aðrar stunda eða hafa klárað nám. Þá er misjafnt hversu lengi konurnar hafa verið á örorku en flestar þeirra eru á örorku vegna andlegra veikinda eins og kvíða, þunglyndis eða annarra geðrænna vandkvæða. Konurnar eru komnar mislangt í sjálfsvinnu.

Könnun er lögð fyrir þátttakendur um árangur námskeiðsins að því loknu og spurt um áhrif þess á líf þeirra og líðan. Konurnar segja frá því, og á það við um alla hópana fjóra, að þeim líði mun betur. Þær hafi lært nýjar leiðir til að nálgast börnin sín, að þær væru virkari. Eins að þeim tækist betur að setja mörk og að þær stæðu betur með sjálfum sér. Þá höfðu sumar þeirra komið fjármálum í lag og nokkrar höfðu hafið eða höfðu áform um að hefja nám.

Sumarfrí á eigin vegum

Þegar fólk hefur lítið á milli handanna fara tekjurnar fyrst og fremst í að greiða fyrir húsnæði og að tryggja að matur sé á borðum fyrir börnin. Margar af þeim barnafjölskyldum sem leita til Hjálparstarfsins hafa ekki efni á því að fara í sumarfrí og geta því ekki safnað dýrmætum minningum sem börn vilja gjarnan deila með bekkjarfélögum að hausti.

Sumarið 2020 þegar landsmenn fengu ferðagjöf frá stjórnvöldum til að ferðast innanlands ákvað Hjálparstarf kirkjunnar að aðstoða barnafjölskyldur sem búa við kröpp kjör við að komast í sumarfrí að eigin vali. Verkefnið heppnaðist afar vel en alls fór þá 21 fjölskylda, foreldrar og samtals 45 börn, í sumarfrí innanlands með

aðstoð Hjálparstarfsins. Undanfarin sumur hefur verkefnið styrkt sig í sessi í flóru valdeflingarverkefna Hjálparstarfsins.

Sumarið 2021 fengu 33 fjölskyldur, foreldrar og samtals 77 börn, stuðning við að komast í frí að eigin vali. Sumarið 2022 fóru 24 fjölskyldur, foreldrar og samtals 50 börn, í sumarbústað í Skorradal og fengu fjölskyldurnar inneignarkort fyrir matvöru og Hjálparstarfið greiddi fyrir afþreyingu eins og t.d. reiðtúra, hellaskoðunar- eða sundferðir. Sumarið 2023 voru það 29 fjölskyldur, foreldrar og samtals 75 börn, sem fengu stuðning til að komast í frí í Skorradal og svo átti við um 28 fjölskyldur, foreldra og samtals 82 börn í fyrrasumar.

Sumarið 2025 voru það 29 fjölskyldur, foreldrar og samtals 74 börn, sem fengu stuðning til að komast í frí í Skorradal á vegum Hjálparstarfsins og gera sér glaðan dag á sama hátt og fyrr var lýst.

Á þessum sex árum sem liðin eru síðan verkefninu var hleypt af stokkunum hafa því 164 fjölskyldur og samtals 403 börn fengið tækifæri til að líta upp úr daglegu amstri og varið dýrmætum tíma saman.

Borðum saman

Borðum saman er samstarfsverkefni Hjálparstarfs kirkjunnar og samfélags Ahmadiyya múslima á Íslandi sem hófst í mars 2017. Markmiðið með verkefninu var að bjóða fólki sem býr við verulegan skort upp á kvöldmat og notalega stund í Grensáskirkju tvö kvöld í mánuði. Undanfarin tvö starfsár hefur verkefnið legið að mestu niðri.

Skjólíð – opið hús fyrir konur

Skjólíð er opið hús Hjálparstarfs kirkjunnar fyrir konur sem búa við heimilisleysi, eru nýkomnar í búsetuúrræði eftir heimilisleysi eða búa við ótryggar aðstæður.

Skjólíð er til húsa við hlið skrifstofu Hjálparstarfsins á neðri hæð Grensáskirkju og er opið klukkan 10:30 – 15:30 virka daga. Í Skjólinu geta konurnar sinnt grunnþörfum sínum fyrir hvíld, næringu og persónulegt hreinlæti auk þess sem starfskonur og aðrir fagaðilar eru til staðar og sinna þörfum kvennanna fyrir samveru og nánd.

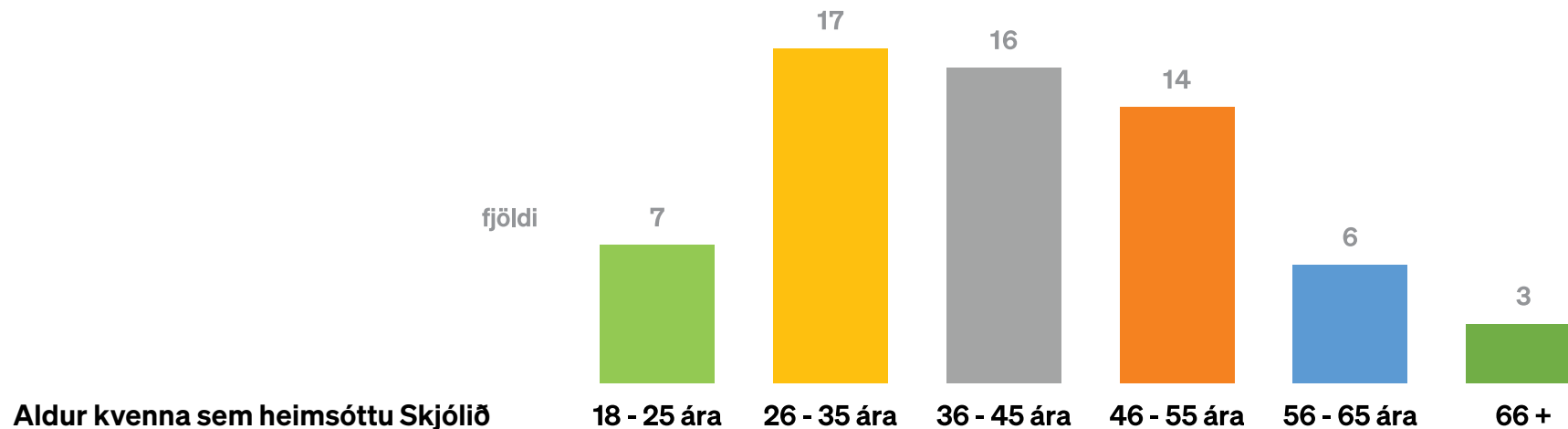
Umsjónarkona Skjólísins starfar í 100% starfshlutfalli og ber ábyrgð á faglegu starfi þess. Frá ágúst 2024 til apríl 2025 var aðeins ein starfskona í hlutastarfi auk umsjónarkonu en frá því í maí 2025 eru tvær starfskonur í hlutastarfi auk umsjónarkonu en að starfinu koma einnig djáknar þjóðkirkjunnar. Þjóðkirkjan fjármagnar að mestu rekstur Skjólísins sem var formlega opnað þann 25. febrúar 2021.

Á nýliðnu starfsári komu 63 konur í 1.144. Þar af var 21 kona að koma í fyrsta skipti. Konurnar voru á aldrinum 19 – 67 ára en flestar þeirra, eða 75% þeirra, voru á aldrinum 26 – 55 ára. Allar þjuggu þær við flókin og mikinn vanda, áfallasögu og höfðu misst tókin á tilverunni. Til samanburðar komu komu í Skjólíð 62 konur í samtals 1.257 skipti starfsárið 2023-2024. Þar af var 21 kona að koma í fyrsta skipti.

Þá var á starfsárinu í fyrsta skipti lokað vegna sumarleyfa í fjórar vikur frá 15. júlí til 9. ágúst 2024. Eftir sumarfrí voru aðeins tvær starfskonur til loka apríl eins og fram hefur komið og þurfti þar af leiðandi að grípa til lokana í ellefu skipti ef önnur forfallaðist eða af óviðráðanlegum orsökum en einnig var gripið til lokana í tvö skipti vegna endurmenntunar starfskvenna og í sex daga vegna orlofs. Opnunardagar Skjólísins voru 208 dagar á nýliðnu starfsári miðað við 239 daga starfsárið 2023 – 2024.

Að meðaltali heimsóttu sex konur Skjólíð á hverjum virkum degi á starfsárinu 2024 – 2025 en heimsóknirnar voru mismargar eftir mánuðum. Flestar heimsóknir voru í september 2024 eða 131 og voru að meðaltali átta konur í heimsókn á hverjum degi. Að meðaltali komu 21 kona í heimsókn í hverjum mánuði, flestar í júní 2025 eða 26 konur. Aðeins einn dag kom engin kona í heimsókn á nýliðnu starfsári miðað við þrjá daga starfsárið 2023 – 2024.

Á starfsárinu 2023 – 2024 náðu heimsóknir hámarki í júlí 2023 þegar heimsóknirnar voru 162 en aðra mánuði voru að meðaltali 100 heimsóknir í hverjum mánuði. Á starfsárinu 2023 – 2024 komu 23 konur að meðaltali í heimsókn í hverjum mánuði miðað við 21 konu á nýliðnu starfsári.

Fjöldi nýrra kvenna sem heimsóttu Skjólíð voru jafnmargar á nýliðnu starfsári og á starfsárinu 2023 – 2024 eða 21 kona. Margar af þeim konum sem koma reglulega í heimsókn hafa fengið úthlutað búsetuúrræði og hefur þörfin því að einhverju leyti minnkað fyrir daglegar heimsóknir en konurnar koma þó til að sækja í tengslin til að draga úr einsemd. Þær konur sem komust í langtímameðferðir hafa einnig haldið tengslin, komið í heimsókn þegar þær hafa haft tök á og hringt í okkur til að fá spjall.

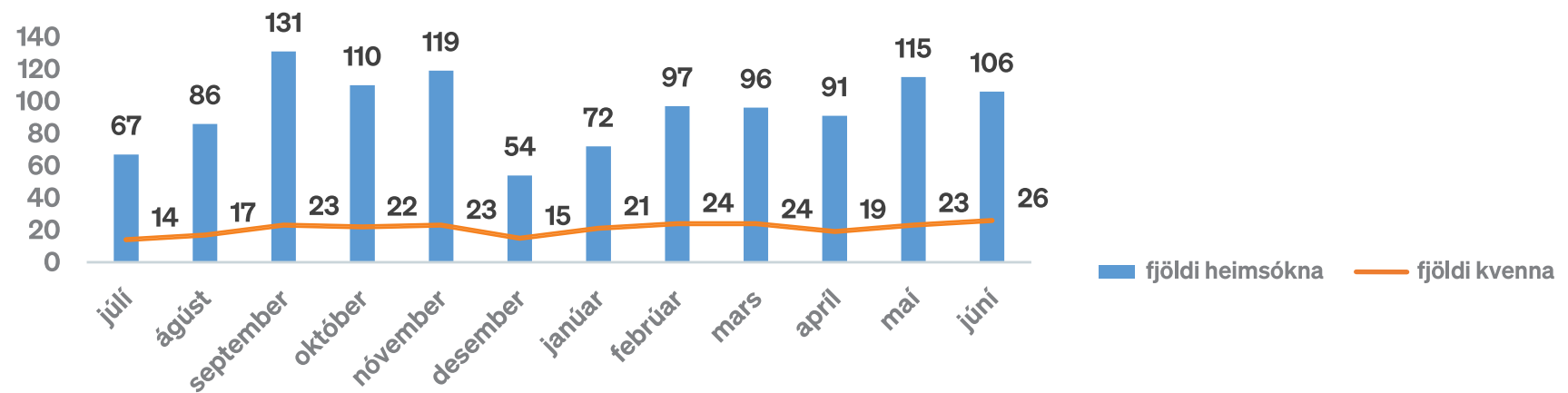
Af þeim konum sem heimsóttu Skjólíð á starfsárinu 2024 – 2025 var það undantekning ef þær voru með lögheimili annars staðar en á Íslandi en 83% kvennanna eru af íslenskum uppruna en aðrar eiga ættir að rekja til annarra landa; 79% kvennanna eru með lögheimili í Reykjavík, 11% þeirra með lögheimili annars staðar á höfuðborgarsvæðinu, 5% á landsbyggðinni og í 5% tilvika er það ekki vitað eða erlendis.

Húsnæðiskostur kvennanna breyttist oft hratt. Kona sem leitaði að neyðarnæturgingingu í Konukoti svaf nokkrar nætur í ótryggum aðstæðum, á gisti-

heimili þegar hún hafði efni á því eða í tjaldi þegar veður leyfði. Hún gæti einnig hafa fengið úthlutað íbúð hjá Félagsbústöðum eða fundið sér íbúð á leigumarkaði. Stundum staldraði hún við en oft hafði hún ekki tök á að halda heimili og var innan skamms orðin heimilislaus aftur. Flestar kvennanna bjuggu því við langvarandi eða ítrekað heimilisleysi en eru nánast án undantekningar skráðar heimilislausar við fyrstu heimsókn í Skjólíð. Upplýsingar um stöðu kvennanna á húsnæðismarkaði eru því ekki marktækar við lok starfsárs þar sem aðstæður geta breyst oft og hratt.

Yfirgripsmikil þekking og fagleg vinnubrögð innan Hjálparstarfs kirkjunnar hafa verið mikilvæg fyrir starf Skjólísins. Fjölbreytt samstarf er við félagsráðgjafa Hjálparstarfsins en flestar konurnar sem sækja Skjólíð heim hafa á einhverjum tímapunkti nýtt sér þjónustu Hjálparstarfsins áður og eru því ekki ókunnugar starfseminni eða hverfinu. Konurnar hafa fengið aðstoð við lyfjakaup í einhverjum tilfellum og jafnvel matarkort ef þær hafa verið með skipulagða umgengni við börnin sín. Aðkoma Biskupsstofu er jafnframt afar mikilvæg fyrir Skjólíð og er starfið í sífelldri þróun.

Fjöldi heimsókna eftir mánuðum

Fræðsla og málsvarastarf

Rafrænt Fréttabréf Hjálparstarfsins

Á starfsárinu 2024 – 2025 var Fréttabréf Hjálparstarfs kirkjunnar gefið út í þrjú skipti, eins og hefð hefur skapast fyrir. Árið 2022 var tekin sú ákvörðun að gefa fréttabréfið út á stafrænu formi eingöngu og ritið auglýst á öllum helstu vefmiðlum landsins. Var farin sú leið við útgáfu á fyrstu tveimur tölublöðum starfsársins 2021-2022. Þriðja tölublað starfsársins var einnig gefið út á stafrænu formi en gerðar breytingar á kynningu þess þar sem samfélagsmiðlar voru nýttir í stað vefmiðla. Sú aðferðafræði er nú alfarið nýtt við kynningu ritsins. Þessi breyting hefur skilað markverðum árangri.

Frá og með fyrsta tölublaði ársins 2023 var sú breyting einnig gerð að heiti fréttabréfsins Margt smátt... var fellt niður og ber nú einfaldlega heitið Fréttabréf Hjálparstarfs kirkjunnar. Þá voru gerðar miklar útlitsbreytingar á fréttabréfinu sem virðast hafa fallið í góðan jarðveg lesenda.

Í öllum þremur tölublöðum starfsársins, sem eru aðgengileg á vefsíðu Hjálparstarfsins, er sagt frá fjölbreyttum verkefnum Hjálparstarfsins og lesendur hvattir til að leggja starfinu lið - meðal annars með því að greiða valgreiðslu Hjálparstarfsins í heimabanka.

Hjálparstarfið leggur áherslu á að Hjálparliðar sem styrkja starfið með mánaðarlegu framlagi fái reglulega fréttir af starfinu og sjái þannig hversu mikilvægur stuðningur þeirra er. Hjálparliðar fá því reglulega fréttir af starfinu sendar í tölvupósti auk þess sem fréttabréf Hjálparstarfsins er sent til þeirra sérstaklega.

Öll útgáfa Hjálparstarfsins aðgengileg

Fréttabréf Hjálparstarfs kirkjunnar hóf göngu sína á fimmta starfsári stofnunarinnar en um langt árabíl hefur stór hluti útgáfunnar verið óaðgengileg þeim sem áhuga hafa á starfi og sögu Hjálparstarfsins og hjálparstarfi á Íslandi almennt. Eldri árgangar fréttabréfsins, frá árunum 1975 til 2015, hafa ekki verið birtir á heimasíðu Hjálparstarfsins þar sem þeir hafa einungis verið varðveittir í prentútgáfu á Landsbókasafni – Háskólabókasafni.

Nú í október síðastliðnum birtist hins vegar útgáfan í heild sinni inn á vefnum timarit.is og er öllum aðgengileg án endurgjalds. Um er að ræða 48 árganga fréttabréfsins en á þeim tíma hafa á annað hundrað tölublöð birst lesendum.

Vefsíða og samfélagsmiðlar

Á starfsárinu var haldið áfram að bæta vefsíðu Hjálparstarfs kirkjunnar, www.hjalparstarfkirkjunnar.is og gerðar á síðunni nokkrar breytingar. Flestar þeirra lutu að því að gera vefsíðuna aðgengilegri fyrir skjólstæðinga Hjálparstarfsins en útlit vefjarins og virkni var einnig bætt. Má þar nefna breytingar á framsetningu fréttar. Gagnvirk kort og þýðingavél hafa verið gerð aðgengileg notendum og hafa þær breytingar nýst vel að sögn félagsráðgjafa.

Í byrjun desember 2022 var áherslum í kynningarmálum Hjálparstarfsins breytt og gerð gangskör að því að stórfjölgja fréttum af starfinu frá því sem verið hefur. Með þessari breytingu var starf Hjálparstarfsins gert sýnilegra með samþættingu fréttaflutnings á vefsíðu og samfélagsmiðlum. Fréttir og umfjöllun hvers konar eru birtar jafnt og þétt yfir árið, en fréttamiðlun var einnig aukin í tengslum við árlegar valgreiðslusafnanir og í samhengi þegar stór fréttamál risu í samfélaginu er tengjast starfi Hjálparstarfsins beint eða óbeint.

Sú nýjung í kynningarstarfi Hjálparstarfsins var tekin upp á starfsárinu 2023-2024 að birta „fræðslupróf“ á samfélagsmiðlum. Þar er horft til málefna sem skipta skjólstæðinga Hjálparstarfsins miklu máli, eins og kostnað fjölskyldna við upphaf skólagöngu og frístundir barna og unglunga. Slíkt próf fór í loftið við upphaf skólaársins og í tengslum við haustsöfnun Hjálparstarfsins. Á aðventunni er með áþekku prófi vakin athygli á þeim kostnaði sem fellur til við jólahald fjölskyldna en jafnframt hefur sjónum verið beint að sligandi háum húsnæðiskostnaði, sem gengur eins og rauður þráður í gegnum innanlandsstarf Hjálparstarfsins.

Próf þessi hafa vakið mikla athygli og tugþúsundir landsmanna hafa tekið þátt í þeim og gaumgæft innihald þeirra. Þannig hefur bæði verið hægt að upplýsa áhugasama um einstök mál sem varða Hjálparstarfið og skjólstæðinga þess sérstaklega og kynna starfið almennt séð í leiðinni.

Við þetta er að bæta að áhugasömum gefst tækifæri til að skrá sig sem Hjálparliða á vefsíðu Hjálparstarfsins og styrkja starfið með reglulegum hætti en þar er einnig boðið upp á ýmsar aðrar leiðir til að leggja starfinu lið.

Á samfélagsmiðlum segjum við frá verkefnum, viðburðum og ýmsu sem tengist starfinu og hvetjum fólk jafnframt til að leggja starfinu lið. Undir lok starfsárs höfðu 6.130 manns líkað við Facebooksíðu Hjálparstarfsins miðað við 6.045 manns undir lok starfsársins 2023 – 2024. Skjólið sem opnaði dyr sínar í febrúar 2021 heldur úti sjálfstæðri Facebooksíðu en 840 fylgdust með síðunni undir lok starfsársins.

Fræðsla fyrir fermingarbörn og almenning

Starfsfólk Hjálparstarfsins fræddi börn í fermingarfræðslu í sóknnum vítt um landið um þróunarsamvinnuverkefni í Eþíópíu og Úganda á haustönn og í febrúar.

Framkvæmdastjóri, félagsráðgjafar, verkefnastýra erlendra verkefna og fræðslu-fulltrúi héldu fræðsluerindi fyrir nemendur, félagasamtök og kirkjugesti á starfsárinu.

Vinir Hjálparstarfs kirkjunnar

Vinahópur Hjálparstarfs kirkjunnar kom saman í fjögur skipti á nýliðnu starfsári. Hugmyndin er að fólk geti hist stuttlega í safnaðarheimili Grensáskirkju í hádeginu síðasta mánudag hvers mánaðar yfir vetrartímann, borðað er saman, hlustað á stutt erindi og rætt málefni. Þá er rætt hvernig hver og einn, sem og hópurinn í heild, getur stutt við starf Hjálparstarfsins.

Rödd í hefðbundnum miðlum

Fjölmiðlar leituðu til fulltrúa Hjálparstarfs kirkjunnar starfsárið um kring. Nú sem fyrr er leitað til starfsfólks Hjálparstarfsins um upplýsingar er varða fátækt á Íslandi og fjölbreyttar birtingarmyndir hennar. Á hverjum tíma endurspeglar það efnahagsástandið og á það ekki síst við síðustu misserin. Ekki var síst leitað upplýsinga um ógnarháan húsnæðiskostnað þess hóps sem leitar til Hjálparstarfsins. Þá voru skyndilánaskuldir, sem eru að sliga stækkandi hóp í samfélaginu, til umfjöllunar og varða Hjálparstarfið sérstaklega enda tekur fólk sem lítið hefur á milli handanna slík lán fyrir matvöru, fatnaði og æfingagjöldum barna sinna hjá skyndilánafyrirtækjum.

Þátttaka í EAPN á Íslandi

EAPN er evrópskt tengslanet sem fjallar um leiðir til að þróa árangursríkar aðferðir og beita þeim til að vinna bug á fátækt og félagslegri einangrun. Stofnað var til tengslanetsins í Evrópu árið 1990 en Íslandsdeildin var stofnuð árið 2011.

EAPN á Íslandi eru regnhlífarsamtök þeirra félaga sem vinna að farsæld fyrir alla hér á landi. Aðildarfélögin sem standa að samtökunum hérlandis eru Félag einstæðra foreldra, Hjálparstarf kirkjunnar, Hjálpræðisherinn, Kærleikspjónusta kirkjunnar, Samhjálp, Sjálfsbjörg, Hagsmunasamtök heimilanna og Öryrkjabandalag Íslands.

Starfið erlendis

Meginmarkmið Hjálparstarfs kirkjunnar með verkefnum í þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoð byggja á heimsmarkmiðum Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun og Parísarsamkomulaginu um aðgerðir til að takast á við og bregðast við hamfarahlýnun.

Áskoranirnar eru gríðarlegar: Skautun og ójöfnuður innan og milli samfélaga, vatnsskortur, fæðuóöryggi, hnignun vistkerfa og ófriður sem veldur því meðal annars að nú eru um 123 milljónir fólks á flótta frá heimahögum eða fleiri en nokkru sinni fyrr. Á sama tíma hafa stjórnvöld víða um heim þrennt að borgaralegum réttindum fólks og nokkur helstu hátekjuríki hafa á síðustu misserum ákveðið að draga verulega úr fjárframlögum til hjálparstarfs og þróunarsamvinnu í lágtekjuríkjum.

Markmið, aðferð og samstarfsaðilar

Markmið með erlendum verkefnum Hjálparstarfs kirkjunnar eru útrýming fátæktar og bætt lífsskilyrði fólks í lágtekjuríkjum með sjálfbærni að leiðarljósi. Virðing fyrir mannréttindum og aðgerðir sem stuðla að auknu kynjajafnrétti og umhverfisvernd liggja sem rauður þráður í gegnum öll verkefni. Áhersla er lögð á að veitt aðstoð nái til þeirra sem mest þurfa á henni að halda, þar með talið til aldraðra, fatlaðs fólks, barna og mæðra ungra barna.

Á alþjóðavettvangi starfar Hjálparstarfið með staðbundnum hjálparsamtökum og systurstofnunum í Alþjóðlegu hjálparstarfi kirkna – ACT Alliance. Í júní 2025 störfuðu 145 kirkjutengdar hjálparstofnanir í 127 löndum í þróunarsamvinnu og við að veita mannúðaraðstoð.

Samtök og stofnanir í ACT Alliance fylgja ströngum stöðlum um faglegt hjálparstarf sem byggt er á náungakærleik og á þeirri forsendu að við eigum öll jafnan rétt á því að njóta verndar og að grunnþörfum okkar sé mætt.

Einn af kostum þess að vinna með staðbundnum félagasamtökum og systurstofnunum í ACT Alliance er að þær eru þegar á vettvangi, þær vinna í grasróttinni, tala tungumálið og þekkja menninguna. Þær eru kunnugar staðhættum. Alveg eins og Hjálparstarf kirkjunnar vinnur hér heima í samfélaginu í samstarfi við presta og þjónustuveitendur ríkis og sveitarfélaga.

Á átakasvæðum tekur Hjálparstarf kirkjunnar ekki afstöðu til deilumála stríðandi fylkinga. Verkefni eru valin án tillits til þjóðernis, kynþáttar, kyns, trúarskoðana

eða pólitískra hugmynda þeirra sem þurfa á aðstoð að halda. Þau eru á hverjum tíma valin eftir fjárstyrk Hjálparstarfsins, hjálparbeiðnum sem berast frá systursamtökum í ACT Alliance og mati stofnunarinnar og samstarfsaðila á því hvar og hvernig framlag Hjálparstarfsins skilar bestum árangri.

Í þróunarsamvinnu í Eþíópíu, Úganda og Malaví er áhersla lögð á bætta lífsafkomu, aukinn viðnámsþrótt samfélaga gegn loftslagsbreytingum og jafnrétti kynjanna. Eignarhald heimamanna á verkefninum er lagt til grundvallar í öllu starfi þar sem ábyrgð, árangur og áreiðanleiki er hafður að leiðarljósi.

Mikilvægur rammisamningur

Það er sérstakt fagnaðarefni á viðsjárverðum tímum að íslensk stjórnvöld hafi sett sér stefnu til loka árs 2028 um að auka fjárframlög til þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoðar. Liður í stefnunni er aukið samstarf við félagasamtök og er Hjálparstarf kirkjunnar á meðal fjögurra samtaka sem utanríkisráðuneytið hefur gert langtíma samstarfssamninga við.

Í mars síðastliðnum undirrituðu Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir, utanríkisráðherra, og Bjarni Gíslason, framkvæmdastjóri Hjálparstarfsins, nýjan rammisamning um samstarf til fjögurra ára, frá 2025 til 2028, en fyrri samningur Hjálparstarfsins og utanríkisráðuneytisins var undirritaður í mars 2022 og náði til loka árs 2024.

Rammisamningurinn veitir Hjálparstarfinu dýrmætan fyrirsjáanleika sem auðveldar skipulagningu verkefna og eykur viðbragðsflýti, til dæmis þegar neyðarástand skapast. Samkvæmt samningnum leggur ráðuneytið til fjárframlag sem nemur stórum hluta af kostnaði við skilgreind verkefni Hjálparstarfsins.

„Það er ómetanlegt fyrir Hjálparstarfið að fá þennan góða stuðning frá utanríkisráðuneytinu til næstu fjögurra ára. Samstarfsaðilar í þróunarsamvinnu og mannúðaraðstoð hafa einnig tjáð okkur hvað þessi stuðningur skiptir þá miklu máli á tímum þar sem margir eru að draga í land og það eru þeir sem eru verst settir sem fara verst út úr því. Samstarfsaðilar okkar þakka fyrir frábæran stuðning frá Íslandi,“ sagði Bjarni eftir undirritun samningsins í mars.

„Þessir samningar eru til marks um það traust og góða samstarf sem utanríkisráðuneytið hefur átt við félagasamtök í þróunarsamvinnu. Það er í dag mikilvægara en nokkur sinni fyrr að við stöndum vörð um mannréttindi og okkar áherslur í þróunarsamvinnu. Því er svo mikilvægt að við vinnum saman og við sjáum fram á náið samstarf næstu fjögur árin,“ sagði Þorgerður Katrín við undirritun.

Þróunarsamvinna

Í þróunarsamvinnu starfar Hjálparstarf kirkjunnar með staðbundnum hjálpar-samtökum og Hjálparstarfi Lútherska heimssambandsins, LWF DWS, í lágtekjuríkjum í Afríku sunnan Sahara.

Meginmarkmið eru að fólk sem býr við sárafatækt geti séð sér farborða á sjálfbæran hátt en sérstök áhersla er lögð á að tryggja velferð barna. Verndun umhverfisins og valdefling, og þá kvenna sérstaklega, eru áherslupættir í öllum verkefnum.

Nálgun Hjálparstarfsins er að styðja fólk og samfélög sem sjálf finna lausnir á vanda sem að þeim steðjar. Sameiginlegt markmið er að byggja upp þekkingu og færni svo þróun verði sjálfbær og utanaðkomandi aðstoð óþörf. Hjálparstarfið leggur ríka áherslu á að aðstoða staðbundin hjálparsamtök við að byggja upp stofnanagetu þeirra og færni til að sinna verkefnum í heimabyggð.

Hjálparstarfið er sér meðvitað um umhverfismál og þá hættu sem fátæku fólki, umfram aðra, stafar af hnignun umhverfisins. Í verkefnum sínum leggur stofnunin því áherslu á fræðslu um umhverfismál og aðgerðir sem vernda umhverfið og snúa við hættulegri þróun þar sem hún á sér stað.

Hjálparstarfið nýtir sér þekkingu samstarfsaðila á aðstæðum til þess að vinna sjálfbærum aðferðum fylgis svo sem varðandi tegundir og aðferðir við ræktun og skepnuhald og tvinnar jafnframt forvarnir gegn flóðum, þurrkum og öðrum áhrifum veðurfarsbreytinga inn í starf sitt.

Á starfsárinu 2024 – 2025 varði Hjálparstarfið 133,8 milljónum króna til þróunarsamvinnu í Eþíópíu, Úganda og Malaví en til samanburðar varði Hjálparstarfið 135,5 milljónum króna til þróunarsamvinnu í löndunum þremur á starfsárinu 2023 – 2024. Utanríkisráðuneytið veitti styrki fyrir allt að 80% af kostnaði við verkefni.

Eþíópía

Stærsta verkefni Hjálparstarfs kirkjunnar í þróunarsamvinnu er með sárafatækum sjálfsþurftarþæðum í Sómalífylki í Eþíópíu en landið er í 180 sæti af 193 á lífsskjaralista Sameinuðu þjóðanna (2023) hvar Ísland er í einu af fimm efstu sætunum ár hvert.

Í Eþíópíu sem er ellefu sinnum stærri en Ísland að flatarmáli búa nú yfir 130 milljónir íbúa. Landinu er skipt upp í níu fylki og er Sómalífylki næststærst þeirra eða 279.252 ferkílómetrar. Í fylkinu búa nær sex milljónir íbúa.

Í Sómalífylki ógna þurrkar og og sífellt óstöðugra veðurfar fæðuöryggi fólks. Íbúar fylkisins hafa flestir lifibrauð af kameldýra- og nautgriparækt, sauðfjár- og geitarækt en í sífellt meira mæli af korn- og grænmetisræktun einnig. Þegar lítið sem ekkert rignir á hefðbundnum regntíma verður uppskeran hins vegar rýr og fátæktin sífellt sárari.

Samfélagið hefur mjög takmarkað aðgengi að vatni, rafmagni, mörkuðum og lánsfé enda er fæðuöryggi mjög lítið og á þurrkatímum er fólkið háð mataraðstoð stjórnvalda og hjálparsamtaka. Dýrasjúkdómar eru tíðir og dýralæknisþjónusta af skornum skammti.

Landrof er mikið á ræktarlandi og almennt hafa bændurnir ekki verkþekkingu til að koma í veg fyrir frekari eyðimerkurmyndun. Í neyð sinni heggur fólkið niður tré og runna til að selja sem eldivið og eykur þannig enn á hættuna á landrofi. Fólk í dreifbýli gengur örna sinna á víðavangi og aðstaða til handþvotta er af mjög skornum skammti.

Meginmarkmið verkefnisins eru að bæta aðgengi að drykkjarhæfu vatni, að fólkið geti aukið fæðuöryggi sitt með skilvirkum aðferðum í landbúnaði og umhverfisvernd og að styrkja stöðu kvenna, samfélaginu öllu til farsældar.

Verkefnið hefur verið unnið í samstarfi við Hjálparstarf Lútherska heimssambandsins (LWF DWS) í Eþíópíu með dyggum stuðningi frá einstaklingum og utanríkisráðuneytinu frá árinu 2008 en á sautján árum hefur aðstoðin náð beint og óbeint til fleiri en 155.000 einstaklinga á víðfeðmu landsvæði og breytt lífi þeirra til hins betra.

Brunnar hafa verið grafnir en þar sem það er ekki mögulegt eru grafnar vatnsþræur fyrir regnvatn. Stíflur og veggir í árfarvegum eru reist til að halda regnvatni í farvegi og hefta eyðimerkurmyndun, nýjar og þurrkþolnari korntegundir eru kynntar til sögunnar sem og skilvirkari ræktunaraðferðir og betri verkfæri. Dýraliðar fá

þjálfun í að meðhöndla dýrasjúkdóma og bólusetja búfé. Þá lærir fólkið að steypa sparhlóðir sem spara eldivið og minnka reykmengun við eldamennsku.

Konur taka þátt í sparnaðar- og lánaþópum og fá fræðslu um hvernig best sé farið af stað með eigin rekstur. Eftir fræðslu og þjálfun hefja margar kvennanna að reka litla búð, stunda sauð- og geitfjárhald hænsnarækt og rækta grænmeti. Konur sem taka þátt í verkefninu hafa talað um að þær hafi fjárráð og ákvörðunarvald en það var nær óþekkt að konur hefðu slíkt frelsi á verkefnasvæðunum áður.

Meginmarkmið með verkefnisfasa sem hófst í janúar 2021 og lauk í desember 2024 voru að auka þolgæði samfélagsins og getu þess til að bregðast við hamförum og hamfarahlýnun, að bæta lífsafkomu og fæðuöryggi sjálfsþurftarþænda á svæðinu, að bæta aðgengi íbúanna að hreinu vatni og hreinlætisaðstöðu og að stuðla að auknu jafnrétti með valdeflingu kvenna og stúlkna.

Aðstoðin náði með beinum hætti til þeirra 2.650 bændafjölskyldna sem bjuggu við sárustu fátæktina í 10 þorpskörunum í Kebribeyah héraði þar sem búa samtals um 21.000 manns. Áhersla var lögð á að ná til atvinnulauss ungs fólks, kvenna og barna. Áhersla var einnig lögð á að ná til fólks með fötlun.

Verkþáttur um valdeflingu kvenna var afar vel heppnaður. Starfsfólk og þátttakendur verkefnisins hafa lýst þeirri upplifun aftur og aftur í samtölum við Hjálparstarfið. Konurnar sem taka þátt í verkefninu gera mikið úr litlu. Þær greiða lánin til baka í lang flestum tilfellum og njóta ávaxtanna sjálfar. Karlarnir eru ánægðir með að konurnar fái þetta tækifæri og virðast ekki skipta sér mikið af því hvernig lánin eru nýtt né fara þeir fram á að fá afraksturinn til sín.

Í verkefnisfasa sem hófst í byrjun árs 2025 og lýkur í árslok 2028 verður unnið með 3.485 bændafjölskyldum, samtals um 23.000 manns, í fjórum sveitarfélögum í Awbarehéraði að því að auka viðnámsþrótt samfélagsins gegn loftslagsbreytingum og bæta lífsviðurværi fólksins. Í heild eru íbúar í 59 sveitarfélögum Awbarehéraðs um 508.000 talsins.

Awbarehérað er 3.862 ferkílómetrar að flatarmáli á miklu þurrkasvæði í Fafansýslu og á landamæri að Sómalíu. Á svæðinu aðhefst meðal annars fólk sem er á vergangi vegna átaka annars staðar í Eþíópíu og fólk sem flúið hefur yfir landamærin frá Sómalíu. Hjálparstarfið sendi fjárframlag til mannúðaraðstoðar á svæðinu vegna þurrka árið 2022.

Áherslur í nýjum verkefnisfasa eru svipaðar og í nýloknum verkefnisfasa í Kebrebyahéraði en nýbreytni er að nú verða bændur tryggðir gegn uppskerubresti og er það einn liður af fjórum í samþættri nálgun til þess að auka viðnámsþrótt samfélagsins gegn loftslagsbreytingum. Bændur fá fræðslu um skilvirkar aðferðir í landbúnaði og sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda. Þeir fá þurrkpolin fræ til ræktunar og grænmetisfræ til að auka framleiðni í landbúnaði. Bændur fá þjálfun og töl til landverndar og gerðar verða tvær vatnsprær (birkur) til að auka aðgengi að vatni.

Konur á svæðinu fá þjálfun og aðstoð við að mynda sparnaðar- og lánahópa en þeir stuðla að aukinni tekjuöflun og þar með aukinn velsæld fjölskyldnanna. Konur og ungt fólk fá sérstaka aðstoð við að koma sér upp hæsnarækt til tekjuöflunar og ungt fólk fær tækifæri til að læra iðn sér til framfærslu og styrk til að koma sér upp aðstöðu til tekjuöflunar.

Almannavarnir verða bættar með því að koma upp viðvörunarkerfi. Staðaryfirvöld og fólk sem tekur þátt í verkefninu fær þjálfun til að takast á við þurrka og flóð. Ungt fólk verður hvatt til að leiða vinnu við að rækta trjágræðlinga til að planta á viðkvæmum svæðum og stuðla þannig að landvernd.

Heildarkostnaður við verkefnið starfsárið 2024-2025 nam rúmlega 54,5 milljónum króna. Á starfsárinu 2023 – 2024 nam kostnaður við verkefnið 51 milljónum króna.

Malaví

Fyrstu skrefin í nýju þróunarsamvinnuverkefni Hjálparstarfs kirkjunnar í Malaví voru tekin í janúar 2023. Markmið verkefnisins eru að aðstoða a.m.k. 4.500 fjölskyldur, samtals um 20.000 manns við að auka viðnámsþrótt samfélagsins gegn öfgum í veðri af völdum loftslagsbreytinga og tryggja lífsviðurværi og fæðuöryggi fólks eins vel og mögulegt er. Þar er ekki síst horft til þess að grípa til varna þar sem veðuröfgar ganga harkalega á ræktarland, bæði vegna flóða og þurrka.

Rammasamningur Hjálparstarfs kirkjunnar og utanríkisráðuneytisins hverfist um stuðning ráðuneytisins við verkefni Hjálparstarfsins á sviði mannúðaraðstoðar og þróunarsamvinnu. Samkvæmt samningnum leggur ráðuneytið til framlag sem nemur stórum hluta af kostnaði við skilgreind verkefni. Verkefnið í Malaví sem er til þriggja ára og spannar árabilið 2023 til 2025 var sett á fót á grundvelli samningsins.

Annar fasi verkefnisins er nú í undirbúningi í samstarfi við Samband evangelískra kirkna í Malaví (Evangelical Association of Malawi, EAM) sem nýtur virðingar í Malaví og víðar fyrir fagleg vinnubrögð í þróunarsamvinnu.

Malaví er landlukt land í Suðaustur-Afríku og liggur á milli Mósambík, Sambíu og Tansaníu. Helsta einkenni Malaví er Malaví-vatn sem nær yfir tæplega fimmtung landsins, en samtals er flatarmál Malaví 120 þúsund ferkílómetrar, litlu stærra en Ísland. Malaví er eitt fátækasta ríki heims en íbúar landsins eru um 20 milljónir. Landið er í sæti 172 af 193 á lífskjaralista Sameinuðu þjóðanna (2023).

Ofsaflóð eru ein helsta rót vanda fólksins á láglendinu í Chikwawa héraði. Miklar rigningar á regntíma ofar í landinu valda flóðunum þar sem fólkið hefur í neyð sinni hoggjóð niður tré í fjallshlíðum og flóðavatnið á því greiða leið yfir ræktarland og ryður því með sér. Verkefni Hjálparstarfsins snýst um að fólkið í Chikwawa geti hjálpað sér sjálft og því felst starfið ekki síst í fræðslu og námskeiðahaldi.

Mikilvægi þess að endurheimta gróður og tré sem bindur vatn í jarðveginum er stór þáttur fræðslunnar. Eins lýtur fræðslan að því að efla viðbragðsgetu samfélagsins þegar hættulegar aðstæður skapast vegna rigninga. Það má líkja þessu við almannavarnir sem við þekkjum hér heima.

Eins má nefna átak til að fjölga þeim tegundum matjurta sem ræktaðar eru en í Chikwawa rækta nær allir maís og á uppskerutíma skapast offramboð sem veldur því að lítið fæst fyrir uppskeruna. Fjölbreyttari afurðir og skilvirkari ræktunaraðferðir eru líklegar til að skila íbúum svæðisins bættum hag.

Fiskirækt kemur líka við sögu og bændurnir fá aðstoð við að stofna samvinnufélög. Slík félög gera bændunum frekar kleift að selja sínar eigin afurðir á markaði svo að ágóðinn nýtist þeim beint, en milliliðir éti ekki upp arðinn af vinnu þeirra.

Starfssaga Hjálparstarfsins í landinu teygir sig alllangt aftur. Á árunum 2005 til 2014 studdi Hjálparstarfið verkefni Evangelical Lutheran Development Service (ELDS) í Malaví sem snerist um vatnsöflun og betra lífsviðurværi fyrir um 900 fjölskyldur sjálfspurftarbænda í 37 þorpum, og einmitt í Chikwawa héraði.

Markmiðið með verkefninu var að auka aðgengi að hreinu vatni með því grafa brunna og kenna fólki að nýta vatn til að tryggja betur fæðuöryggi. Eins snéri verkefnið að því að byggja kamra og handþvottaaðstöðu og fræða um nauðsyn hreinlætis.

Trjám var plantað og námskeið voru haldin um umhverfisvernd og sjálfbærni. Þá var jarðrækt þróuð með nýjum korntegundum og skepnuhald styrkt með því að bændur fengu geitur og hænur til að bæta lífsafkomu sína. Það er því vel hægt að halda því á lofti að nýja verkefnið sé framhald eldra verkefnis í Malaví, þó áherslur séu að einhverju leyti aðrar.

Heildarkostnaður verkefnisins starfsárið 2024-2025 nam 27,2 milljónum króna. Á starfsárinu 2023 – 2024 nam kostnaður við verkefnið 30 milljónum króna.

Úganda – Unglingar í fátækrahverfum Kampala fá tækifæri til betra lífs

Valdeflingarverkefni Hjálparstarfs kirkjunnar sem hófst í janúar 2017 er í þágu barna og ungmenna á aldrinum 13 – 24 ára í fátækrahverfum Rubaga, Nakawa og Makindye í Kampala, höfuðborg Úganda. Fyrsta fasa verkefnisins lauk í árslok 2019 en á þremur árum náði það til fleiri en 1.500 barna og ungmenna. Í byrjun árs 2020 hófst næsti fasi verkefnisins en honum lauk í árslok 2023. Á fjórum árum náði verkefnið til rúmlega tvö þúsund barna og ungmenna til viðbótar.

Nýr verkefnisfasi hófst í byrjun árs 2024 og nær til og með ársins 2027. Á þeim tíma er áætlað að 1.500 börn og ungmenni læri iðn sér til framfærslu og að 8.000 ungmenni hafi aukið aðgengi að heilbrigðisþjónustu og séu upplýst um kynheilbrigði og rétt sinn til þjónustu.

Í Úganda búa um 50 milljónir íbúa. Nær helmingur þeirra er yngri en 15 ára. Þrátt fyrir að langflestir búi í sveitum landsins og lifi af landbúnaði flykkist fólk í síauknum mæli til höfuðborgarinnar í leit að betra lífi. Þar bíður flestra hins vegar eymdarlíf í fátækrahverfum en samkvæmt Alþjóðabankanum búa 30% íbúa Kampala við sárafatækt en landið er í sæti 157 af 193 á lífskjaralista Sameinuðu þjóðanna (2023).

Atvinnutækifæri í Kampala eru fá og mörg ungmenni skortir menntun og þjálfun til að eiga möguleika á að sækja um störf eða reyna fyrir sér með eigin rekstur. Börn og unglingar í fátækrahverfunum eru því útsett fyrir misnotkun sökum fátæktar og eymdin leiðir til þess að þau verða auðveldlega fíkniefnum að bráð.

Markmið með verkefni Hjálparstarfsins er að unga fólkið öðlist verkunnáttu sem eykur atvinnumöguleika þess. Einnig að unglingarnir taki þátt í uppbyggilegum tómstundum og námskeiðum sem styrkja sjálfsmyndina og að þau séu upplýst

um kynheilbrigði og rétt sinn til heilbrigðisþjónustu. Með fræðslu og valdeflingu má koma í veg fyrir að barnungar stúlkur verði þungaðar, hefta útbreiðslu HIV/ alnæmis og kynsjúkdóma ásamt því að vinna gegn kynbundnu ofbeldi. Í verkefninu er sérstök áhersla lögð á að ná til stúlkna, ungra kvenna og einstaklinga með fötlun.

Verkefnið er unnið í samstarfi við Hjálparstarf Lútherska heimssambandsins, LWF DWS, í Úganda og samtökin UYDEL (Ugandan Youth Development Link) sem hafa áratuga reynslu af því að vinna með ungu fólki í fátækrahverfum Kampala. UYDEL er einnig leiðandi í málsvastarfi fyrir börn og unglinga á landsvisu og ýta á aðgerðir gegn mansali og barnaprælkun í álfunni og á heimsvísu.

Í smiðjum UYDEL geta ungmennin valið sér ýmis svið og öðlast nægilega færni til að verða gjaldgeng á vinnumarkaði svo sem við hárgreiðslu, matreiðslu, rafvirkjun, saumaskap og sápuverð. Einnig eru á dagskrá dans, leik- og sönglist og íþróttir. Í smiðjunum er jafningjafraeðsla veitt um kynheilbrigði og um rétt ungs fólks til heilbrigðisþjónustu. Samhliða fræðslunni fá unglingarnir smokka. Mikið er lagt upp úr því að styrkja sjálfsmynd unglinganna sem koma úr ömurlegum aðstæðum í fátækrahverfunum.

UYDEL aðstoðar unglingana sem koma í smiðjurnar við að komast á starfsnámsamning hjá fyrirtækjum í Kampala og í framhaldinu að fá þar vinnu. Einn þáttur í náminu hjá UYDEL er verslunarfræði en mörg þeirra sem ekki fá starf hjá fyrirtæki eftir námið opna eigin búðarbás og selja til dæmis flíkur sem þau hafa saumað eða viðgerðarþjónustu.

Mikið og gott samstarf er við heilsugæslustöðvar og verkþátturinn um bætt aðgengi unga fólksins að upplýsingum um kynheilbrigði og að heilsugæslu gengur vel. Félagsráðgjafar UYDEL ræða við foreldra unglinganna sem sækja smiðjurnar um heilbrigð samskipti innan fjölskyldna. Sparnaðar- og lánahópar hafa einnig verið myndaðir og eru unglingarnir að fóta sig í þeim.

Alþjóðlega ráðgjafarfyrirtækið VIG vann á síðasta starfsári óháða lokaúttekt á verkefnisfasa sem lauk í árslok 2023. Úttektin var unnin fyrir og að beiðni utanríkisráðuneytisins en verkefnið er fjármagnað með stuðningi í gegnum rammasamning við ráðuneytið.

Í niðurstöðu úttektar VIG voru settar fram tillögur til umbóta er varða þjálfun og endurgjöf, atvinnu og lífsskilyrði, valdeflingu ungmenna, kynjasambættingu og varnir

gegn misnotkun, auk tillagna er varða stjórnsýslu verkefnisins. Tekið var tillit til helstu ábendinga í úttektarskýrslu VIG í uppfærðu verkefnaskjali og fjárhagsáætlun fyrir allan verkefnisfasann sem tilbúin voru undir lok september 2024.

Í umfjöllun ráðuneytisins um úttekt VIG segir að Hjálparstarf kirkjunnar hafi um árabíl verið einn af lykilsamstarfsaðilum utanríkisráðuneytisins í þróunarsamvinnu. Þar segir að niðurstöður úttektarinnar séu jákvæðar.

Davíð Bjarnason, deildarstjóri tvíhliða þróunarsamvinnu, sagði í umfjöllun utanríkisráðuneytisins í apríl 2024: „Það er afar ánægjulegt að sjá þennan góða árangur sem verkefni íslenskra félagasamtaka hafa skilað. Verkefni Hjálparstarfs kirkjunnar falla vel að stefnu Íslands um alþjóðlega þróunarsamvinnu, einkum hvað varðar aðstoð við jaðarsetta hópa og samfélög líkt og UYDEL hefur gert í fátækrahverfum Kampala. Eins og úttektin ber með sér tekur verkefnið á mikilvægum málaflokkum og þá þykja áherslur UYDEL hafa stuðlað að því að þróunarmarkmiðum Úganda hafi verið mætt. Félagasamtökin taka þannig virkan þátt á landsvísi og eru stefnumótandi hvað varðar atvinnusköpun og aukin tækifæri fyrir viðkvæman hóp ungmenna í fátækrahverfum Kampala.“

Heildarkostnaður verkefnisins starfsárið 2024-2025 nam 23,4 milljónum króna. Á starfsárinu 2023 – 2024 nam kostnaður við verkefnið 27 milljónum króna.

Úganda – Aðstoð við barnafjölskyldur sem búa við sárafátækt

Frá árinu 2001 hefur Hjálparstarf kirkjunnar aðstoðað HIV-smitaða, alnæmissjúka, aðstandendur þeirra og eftirlifendur upp til sveita í Úganda. Frá árinu 2016 hefur aðstoðin verið veitt í sveitarfélögunum Rakai og Lyantonde í samstarfi við grasrótarsamtökin Rural Action Community Based Organisation, RACOBABO, sem spröttin eru upp úr hjálparstarfi Lútherska heimssambandsins, LWF DWS, á svæðinu. Uppbygging staðbundinna hjálparsamtaka eins og RACOBABO er talin ein helsta stoð virkrar þróunarsamvinnu og hlaut Hjálparstarf kirkjunnar lof fyrir samvinnu við samtökin í úttektarskýrslu sænska ráðgjafafyrirtækisins NIRAS fyrir utanríkisráðuneytið árið 2017.

Skjólstæðingar verkefnisins eru jaðarsettir hópar, fyrst og fremst börn sem líða skort vegna HIV og alnæmissjúkdómsins. Börnin hafa sum hver misst foreldra sína

af völdum alnæmis og búa ein eða þau búa með lasburða HIV-smituðum foreldrum eða jafnvel með ömum sínum sem misst hafa börn sín og hafa barnabörnin á framfæri sínu en búa við sárátækt. Þá eru fatlaðir einstaklingar í auknum mæli meðal skjólstæðinga verkefnisins. Fjölskyldur sem búa við erfiðustu aðstæðurnar njóta sérstaks stuðnings en nágrannar þeirra njóta einnig stuðnings með beinum og óbeinum hætti.

Áhersla er lögð á að bæta lífsskilyrði fólksins sem býr við nístandi skort með því að reisa múrsteinshús sem eru útbúin grunnhúsbúnaði og eldskála með hlóðum sem spara eldsneyti. Reistir eru kamrar við hlið húsanna, fólkið fær fræðslu um samband hreinlætis og smithættu og hvernig bæta má hreinlætisaðstöðu. Aðgengi fólksins að hreinu vatni er aukið með því að koma upp 6000 lítra vatnssöfnunartönkum við hlið íbúðarhúsanna. Þegar börnin þurfa ekki að fara eftir vatni um langan veg hafa þau tíma til að sækja skólann. Hættan á kynferðislegri misnotkun minnkar einnig þegar stúlkur þurfa ekki að fara fjarri heimilinu eftir vatni í morgunsárið.

Fólkið fær geitur, verkfæri, fræ og útsæði til grænmetisræktunar, allt í þeim tilgangi að auka fæðuval og möguleika fjölskyldnanna til að afla sér tekna. Með fjölbreyttari fæðu verður heilsa fjölskyldnanna betri og með tekjum aukast líkur á að börnin geti sótt skóla og fengið menntun. Með aukinni menntun minnka líkur á að stúlkur verði gefnar barnungar í hjónaband og eignist börn á unglingsaldri. Með stuðningi er vítahringur fátæktar rofinn.

Sjálfbóðaliðar gegna veigamiklu hlutverki í verkefninu og njóta þeir mikillar virðingar fyrir störf sín. Tugir sjálfbóðaliðar eru þjálfadírtil að veita skjólstæðingunum sálfélagslegan stuðning og ráðgjöf um lyfjanotkun til að hefta framgang alnæmis og þeir gegna lykilhlutverki þegar kemur að því að finna þá sem eru jaðarsettir á svæðinu. Sem umbun fyrir störf þeirra fá sjálfbóðaliðarnir verkfæri og útsæði svo þeir geti aukið fæðuöryggi sitt.

Í núverandi verkefnisfasa, sem hófst í byrjun árs 2022 og lýkur í lok árs 2025, er lögð áhersla á að auka sálfélagslegan stuðning og möguleika skjólstæðinga á að afla sér tekna til þess að tryggja langtímaárangur af verkefninu fyrir hverja fjölskyldu fyrir sig.

Alþjóðlega ráðgjafarfyrtækið VIG vann á síðasta starfsári óháða úttekt á verkefninu. Úttektin fór fram á haustmánuðum 2023 og var unnin fyrir og að

beiðni utanríkisráðuneytisins en verkefnið er fjármagnað með stuðningi í gegnum rammasamning við utanríkisráðuneytið.

Í umfjöllun ráðuneytisins um úttektina segir að Hjálparstarf kirkjunnar hafi um árabil verið einn af lykil samstarfsaðilum utanríkisráðuneytisins í þróunarsamvinnu. „Hjálparstarf kirkjunnar er eitt fjögurra lykil félagasamtaka með rammasamninga um verkefni til þróunarsamvinnu og eru hluti af samstarfi ráðuneytisins við íslensk félagasamtök,“ segir þar.

Þar segir að niðurstöður úttektarinnar séu afar jákvæðar. Samkvæmt niðurstöðunum hefur staða heimila sem verkefnið náði til batnað innan samfélaga og merki um að efnahagsleg valdefling hafi skilað tilætluðum árangri, en rík áhersla er lögð á kynjajafnrétti við framkvæmd þess. Þannig hafi verkefnið náð þeim markmiðum sem að var stefnt á tímabilinu.

„Það er einstaklega ánægjulegt að sjá í þessari úttekt hvernig stuðningur Íslands hefur skipt sköpum fyrir þennan viðkvæma og jaðarsetta hóp,“ sagði Þórdís Kolbrún Reykfjörð Gylfadóttir páverandi utanríkisráðherra. „Sem fyrr eru það konur og börn sem eru í hvað viðkvæmustu stöðunni og því er afar dýrmætt að Hjálparstarf kirkjunnar geti veitt þennan stuðning. Þá kristallast hér enn og aftur reynsla okkar að með skýrri og einbeittri nálgun í þróunarsamvinnu, með nánu samstarfi við félagasamtök og yfirvöld í héraði, getum við náð góðum árangri.“

Heildarkostnaður verkefnisins starfsárið 2024-2025 nam 28,5 milljónum króna. Á starfsárinu 2023 – 2024 nam kostnaður við verkefnið 27,3 milljónum króna.

Mannúðaraðstoð

Hjálparstarf kirkjunnar veitir mannúðaraðstoð í samvinnu við systursamtök í Alþjóðlegu hjálparstarfi kirkna, ACT Alliance, og þá sérstaklega í samvinnu við Hjálparstarf Lútherska heimssambandsins, LWF DWS. Bæði samtökin samhæfa mannúðaraðstoð með hjálparstofnunum Sameinuðu þjóðanna og starfa eftir ströngum stöðlum um faglegt hjálparstarf.

Mannúðaraðstoð er veitt fórnarlömbum vopnaðra átaka og náttúruhamfara, bæði í kjölfar þeirra sem valda skyndilegri neyð, svo sem eldgos og jarðskjálftar, og þeirra sem valda langvarandi neyð fólks, svo sem síendurteknir þurrkar og flóð sem meðal annars má rekja til hamfarahlýnunar jarðar af mannavöldum.

Markmiðið er að bjarga mannlífum, vernda óbreytta borgara gegn vopnuðum átökum, útvega nauðpurftir og auðvelda fólki afturhvarf til eðlilegra lífshátta. Leitast er við að veita aðstoðina þannig að samfélög sem hafa laskast geti sem allra fyrst staðið á eigin fótum, hafi byggt upp innviði og eftirviðnámsþrótt sinn gegn hamförum.

Við val á verkefnum er horft til þess að þau séu í lágtekjuríkjum, sérstaklega í Afríku sunnan Sahara en einnig í ríkjum fyrir botni Miðjarðarhafs. Stefnt er að því að beina fjárframlögum sérstaklega til mannúðaraðstoðar á verkefnasvæðum Hjálparstarfsins í þróunarsamvinnu eða í nágrannaríkjum ef og þegar þar skapast neyðarástand. Þannið er hugað að samvirkni milli mannúðaraðstoðar og þróunarsamvinnu.

Á starfsárinu 2024 – 2025 varði Hjálparstarf kirkjunnar samtals 65,3 milljónum króna til mannúðaraðstoðar á vegum systursamtaka í ACT Alliance. Þar af sendi Hjálparstarfið rúmlega 10.5 milljónir króna til mannúðaraðstoðar við stríðshrjáða íbúa Úkraínu (neyðarbeiðni UKR 221, Extention), 16 milljónir til aðstoðar við stríðshrjáða vegna innanlandsátaka í Súdan (neyðarbeiðni SDN 241), 10 milljónir í kjölfar ofsaflóða í Suður-Súdan (neyðarbeiðni SSD 241), 7,5 milljónir til uppbyggingar áveitukerfis í Chikwawa, starfssvæði Hjálparstarfsins í þróunarsamvinnu í Malaví, og 21,1 milljón til mannúðaraðstoðar við fólk á flótta undan átökum í Kongó-Kinshasa (neyðarbeiðni CEA241, Revision 1).

Til samanburðar sendi Hjálparstarfið samtals 36,5 milljónir króna til mannúðaraðstoðar starfsárið 2023 – 2024. Þá runnu 16,6 milljónir króna til aðstoðar við flóttafólk frá Súdan í Eþíópíu og 19,9 milljónir króna til aðstoðar íbúum Palestínu.

Mikilvægt er að halda því til haga að starfsár Hjálparstarfsins hefst í júlí og lýkur í júnílok. Framlög til mannúðaraðstoðar eru veitt allt árið um kring og yfir almanaksárið veitir Hjálparstarfið að meðaltali um eða yfir 53 milljónum króna til mannúðaraðstoðar. Verkefni sem fjárframlag er sent til eru til ákveðins tíma. Þegar tímarammi þeirra nær yfir tvö eða fleiri starfsár er þeirra getið í starfsskýrslum þau ár.

Mannúðaraðstoð vegna átaka í Kongó (CEA241 – Revision 1)

Hörð átök geisa í Lýðstjórnarlýðveldinu Kongó þar sem um 28 milljónir af 118 milljónum íbúa búa við alvarlegan fæðuskort. Vegna átakanna hafa um átta milljónir neyðst til að flýja heimahaga, flestir eru á vergangi innanlands en hundruð þúsunda íbúa Kongó hafa leitað hælis í nágrannaríkjum – ekki síst í Úganda, verkefnalandi Hjálparstarfsins í þróunarsamvinnu.

Vopnuð átök milli stjórnarhersins og uppreisnarhópa í landinu hafa stigmagnast síðustu þrjú ár og voru þau mjög mannskæð á fyrri hluta árs 2025. Samkvæmt Sameinuðu þjóðunum létu þá að minnsta kosti þrjú þúsund manns lífið og fleiri en 500 þúsund lögðu á flótta.

Í Úganda eru um 1,8 milljón flóttafólks en ekkert ríki í Afríku tekur á móti fleira fólki á flótta. Frá janúar til mars 2025 höfðu 36.500 Kongóbúar bæst í hóp flóttafólks í landinu en talið er að fleiri en 550 flýi frá Kongó til Úganda daglega. Móttökustöðvar fyrir flóttafólk í Úganda eru löngu sprungnar og brýn þörf er á að bregðast við alvarlegri neyð.

Í maí 2025 sendi Alþjóðlegt hjálparstarf kirkna, ACT Alliance, frá sér uppfærða neyðarbeiðni (CEA241 – Revision 1) um frekara fjárframlag til mannúðaraðstoðar sem systursamtök Hjálparstarfs kirkjunnar veita í Kongó, Úganda og Tansaníu.

Hjálparstarfið svaraði beiðninni í maí með því að leggja til 21 milljón króna til mannúðarverkefna Hjálparstarfs Lútherska heimssambandsins, LWFDWS, í Úganda sem bæði aðstoðar flóttafólkið með beinum hætti og leiðir starf samstarfsaðila á landsvísu. Lútherska heimssambandið í Úganda er auk þess samstarfsaðili Hjálparstarfs kirkjunnar í þróunarsamvinnu til margra ára. Framlag Hjálparstarfsins nam að meðtöldum styrk utanríkisráðuneytisins, 20 milljónum króna.

Til loka mars 2026 verður vatn og hreinlætisaðstaða tryggð fyrir tvö þúsund manns, fjögur þúsund manns verður tryggt húsaskjól, um 600 fá sálfélagslegan stuðning og gætt verður að kynbundnu öryggi eitt þúsund kvenna og barna í flóttamannabúðum í Úganda.

Mannúðaraðstoð í Malaví

Hitabeltisstormurinn Freddy sem barði á suðurhluta Malaví um miðjan mars 2023 skildi eftir sig slóð eyðileggingar og manntjóns. Stormurinn hafði áhrif á líf 2,3 milljóna manna. Innviðir stórskemmdust víða um landið sunnanvert og vel á sjöunda hundrað þúsund manns hraktist frá heimilum sínum.

Í kjölfar hamfaranna ákvað Hjálparstarf kirkjunnar að ganga til samstarfs við systurstofnanir sínar í Noregi (NCA) og Danmörku (DCA) um brýna neyðaraðstoð í Chikwawa-héraði þar sem Hjálparstarfið stendur að langtímaverkefni í þróunarsamvinnu.

Neyðaraðstoð Hjálparstarfsins vegna hitabeltisstormsins er lokið en víða í landinu stórskemmdust opinberar byggingar; skólar, sjúkrahús sem og samgöngumannvirki. Eins raforkumannvirki, vatnsveitukerfi, uppskera tapaðist og ræktarland eyðilagðist í stórum stíl. Það gerir stöðu margra enn alvarlegri þegar til lengri tíma er litið en tugþúsundir hektara ræktarlands skuluðust burt í flóðunum.

Þungamiðja neyðaraðstoðar Hjálparstarfsins var í Chikwawahéraði, eins og áður sagði vegna þróunarsamvinnuverkefnisins sem hófst í ársbyrjun 2023. Í ljósi hamfaranna er ástæða til að hnykkja á tilgangi þess verkefnis sem er að auka viðnámsþrótt samfélagsins gegn öfgum í veðri af völdum loftslagsbreytinga og tryggja lífsviðurværi og fæðuöryggi fólks eins vel og mögulegt er.

Uppbygging áveitukerfis í Chikwawa

Hjálparstarf kirkjunnar ákvað á vormánuðum 2025 að styrkja nýtt verkefni í Malaví sem tengist ofansögðu bæði beint og óbeint. Um var að ræða uppbyggingu á Mlongosola – Tithandizane áveitukerfinu í sveitarfélaginu TA Makhwira á verkefnasvæði Hjálparstarfsins í Chikwawa héraði.

Að verki loknu mun áveitan sjá 150 bænda fjölskyldum fyrir vatni fyrir rúmlega sjö hektara ræktarlands. Þegar verkefnið hófst náði áveitan aðeins að sjá 60 bændum fyrir vatni sem nýttist á aðeins lítinn hluta þess ræktarlands. Verkefnið er unnið í samstarfi við Samband evangelískra kirkna í Malaví (Evangelical Association of Malawi, EAM). Alls lagið Hjálparstarf kirkjunnar til 7,6 milljónir króna til verkefnisins en áætluð verklok eru innan ársins 2025.

Svæðið sem um ræðir var gert hæft til ræktunar árið 2015 í samstarfi við írsku hjálparsamtökin Irish Aid. Frá þeim tíma hafa bændur ræktað baunir, mais, sætar kartöflur og margar tegundir grænmetis. Hverjum bónda var úthlutað skika sem var tíu sinnum fimmtíu metrar að stærð, en svæðið allt er 7,5 hektarar að stærð. Ef allt gengur að óskum sjá starfsmenn EAM fyrir sér að í framtíðinni megi rækta allt að fimmtán hektara lands sem gefur mikla möguleika fyrir bændur og byggir undir velmegun fjölskyldna þeirra á stóru svæði í héraðinu.

Ýmis áföll hafa hins vegar takmarkað notkunarmöguleika svæðisins. Miklar rigningar árin 2018, 2019 og 2021 hafa ítrekað spilt fyrir því sem byggt var upp en stærsta áfallið voru náttúruhamfarir árið 2023 þegar hitabeltisstormurinn Freddy reið yfir. Eftir þessi áföll höfðu innviðir áveitukerfisins orðið fyrir miklum skemmdum og átti það við um inntak, varnargarða, skurði og vatnsleiðslur. Til bráðabirgða hafa litlar vatnspumpur verið nýttar til að veita vatni á landið en þær anna aðeins brotabroti af því sem áveitan skilar uppbyggð.

Þá fellur undir verkefnið að stofna til og þjálfa nefndir heimamanna til að annast mannvirkin að uppbyggingu lokinni auk þess sem bændur á svæðinu fá þjálfun í því að nýta vatnið frá áveitunni með skilvirkum hætti og fræðslu um ræktun almennt. Allt er þetta gert til að tryggja sjálfbærni svæðisins til lengri tíma litið, bæði hvað varðar mannvirkin og til að hámarka uppskeru á hverjum tíma.

Mannúðaraðstoð í Suður – Súdan (SSD241)

Hjálparstarf kirkjunnar sendi í desember síðastliðnum tíu milljónir króna til hjálparstarfs í Suður-Súdan vegna ofsaflóða í landinu. Fleiri en 250 þúsund íbúar þurftu að flyja híbýli sín og leita hælís í fjöldahjálparbúðum á þurrlendiseyjum en flóðin eyðilögðu ræktarlönd fleiri en milljón íbúa.

Alls búa um 11 milljónir manns í þessu yngsta þjóðríki heims en Suður-Súdan lýsti yfir sjálfstæði árið 2011. Síðan þá hafa náttúruhamfarir, átök og matarskortur plagað þjóðina og lífsskilyrði versnað.

Í hamfaraflóðunum haustið 2024 fóru vegir í sundur og torveldaði það allt hjálparstarf. Auk þess fór skólastarf úr skorðum og aðgengi að heilsugæslu versnaði á tímum þar sem aukin hætta var á smitsjúkdómum.

Fjárstuðningurinn frá Íslandi rennur til neyðaraðstoðar, þróunarsamstarfs og friðaruppbyggingar í þágu fólks á vergangi, flóttafólks og íbúa í Suður-Súdan sem urðu illa úti í flóðum. Því er um svokallað Nexusverkefni að ræða sunnan Sahara og er það í nágrenni verkefnasvæða Hjálparstarfs kirkjunnar í Úganda og Eþíópíu.

Um framkvæmd verkefnisins sér Hjálparstarf Lútherska heimssambandsins, LWF DWS, sem er helsti samstarfsaðili Hjálparstarfs kirkjunnar í hjálparstarfi erlendis. Lútherska heimssambandið aðstoðar fólk í neyð með reiðufé fyrir nauðpurftum, fæði og húsaskjóli auk þess sem almannavarnir eru styrktar. Sálfélagslegur stuðningur er einnig veittur og vatn og hreinlætisaðstaða er sett upp. Unnið er að fæðuöryggi og tekið er tillit til mismunandi þarfa kynjanna. Þá er unnið að menntun og málsvaustarfi og síðast en ekki síst er unnið að friðsamlegum samskiptum í samfélaginu.

Framlag Hjálparstarfs kirkjunnar er að meðtöldum 8,5 milljóna króna stuðningi utanríkisráðuneytisins til mannúðaraðstoðar á vegum Hjálparstarfs kirkjunnar.

Mannúðaraðstoð í Súdan (SDN241)

Hörð átök milli súdanska stjórnarhersins (SAF) og sveita uppreisnarhersins Rapid Support Forces (RSF) hafa nú geisað í Súdan í á þriðja ár með skelfilegum afleiðingum fyrir almenna borgara en mannúðarkrísan í Súdan er talin sú stærsta og vanmetnasta í veröldinni nú um stundir.

Átökin eiga rætur sínar að rekja til valdabaráttu tveggja hershöfðingja sem stóðu sameiginlega að valdaráni í landinu árið 2019 þegar fyrrverandi forseta landsins var steipt af stóli en hann hafði þá setið í embætti í tæpa þrjá áratugi. Herstjórn hershöfðingjanna tveggja tók við en spennan þeirra á milli hafði farið stigvaxandi þar sem þeir deildu um innleiðingu nýs stjórnarfars í landinu og aðlögun RSF sveitanna að stjórnarhernum.

Frá því átökin hófust þann 15. apríl 2023 hafa tugir þúsunda fallið í átökunum og enn fleiri hafa særst. Nú þegar átökin hafa staðið svo lengi sem raun ber vitni er sú staða komin upp að hungursneyð geisar í landinu þar sem milljónir búa við alvarlegan næringarskort og fjölmargir deyja hungurdauða dag hvern. Þess utan hafa milljónir íbúa landsins neyðst til að yfirgefa heimkynni sín og eru á vergangi innan Súdan en á milli fjórar og fimm milljónir manna hafa flúið land og þá aðallega til Mið-Afríkulýðveldisins, Chad, Egyptalands, Suður-Súdan og Eþíópíu. Allt þetta fólk er í brýnni þörf fyrir aðstoð hvort sem það hefst að hjá ættingjum innanlands eða í yfirfullum flóttamannabúðum í nágrannaríkjum.

Hjálparstarf kirkjunnar í Noregi, NCA, biðlaði í lok ágúst 2024 til systurstofnana í Alþjóðlegu Hjálparstarfi kirkna, ACT Alliance um fjárframlag til þess að geta sett aukinn kraft í mannúðaraðstoð í Súdan en helmingur þjóðarinnar, þá um 25 milljónir íbúa, bjó við skelfilegar aðstæður.

Frá 1. september 2024 til 31. ágúst 2025 áætlaði NCA að vinna með Caritas Internationalis og innlendum hjálparsamtökum í Súdan að því að veita mannúðaraðstoð til tæplega 100.000 einstaklinga, jafnt fólks á flótta undan stríðandi fylkingum sem íbúa í samfélögum sem taka á móti flóttafólkinu. Fólk þær reiðufé fyrir nauðpurftum og því útvegað vatn og hreinlætisaðstaða. Þá er sérstaklega hugað að því að konur og stúlkur verði ekki fyrir kynbundnu ofbeldi og sálrænn stuðningur veittur börnum og fullorðnum.

NCA bað systurstofnanir í ACT Alliance um 2,2 milljónir evra til að veita aðstoðina. Hjálparstarf kirkjunnar á Íslandi lagði til 16 milljónir íslenskra króna (104.000 evrur) til mannúðaraðstoðarinnar eða um 5% af umbeðinni fjárhæð. Fimmtán milljónir komu frá utanríkisráðuneytinu vegna verkefnisins en Hjálparstarfið lagði til um eina milljón króna af söfnunarfé.

Mannúðaraðstoð í Úkraínu og nágrannalöndum (UKR221)

Frá því að Rússland réðst inn í Úkraínu þann 24. febrúar 2022 hafa tugir þúsunda almennra borgara fallið í átökunum, um sjö milljónir hafa flúið frá Úkraínu en um fjórar milljónir eru á vergangi innanlands. Aðgengi að heilbrigðisþjónustu, hreinu vatni og menntun er skert á átakasvæðum og brýn þörf fyrir neyðaraðstoð, sálrænan stuðning og uppbyggingu eyðilagðra innviða er viðvarandi.

Systursamtök Hjálparstarfs kirkjunnar í Alþjóðlegu hjálparstarfi kirkna, ACT Alliance, hafa veitt stríðshrjáðum Úkraínubúum mannúðaraðstoð allt frá upphafi innrásarinnar. Starfið hefur farið fram jafnt í Úkraínu sem og í nágrannaríkjum sem hafa tekið á móti fólki á flótta undan átökunum.

Hjálparstarf kirkjunnar hóf neyðarsöfnun meðal almennings strax í kjölfar innrásarinnar og hefur síðan sent fjárframlög til mannúðaraðstoðar Hjálparstarfs Lútherska Heimssambandsins, LWF DWS, við stríðshrjáða í Úkraínu og við flóttafólk frá Úkraínu í Póllandi.

Frá mars 2022 til loka febrúar 2025 náði aðstoð Hjálparstarfs Lútherska heimssambandsins, LWF DWS, í Úkraínu og Póllandi til hátt í 162 þúsund einstaklinga. Í fyrstu fólst aðstoðin mikið til í því að hjálpa fólki að komast yfir landamæri Úkraínu og Póllands á öruggan hátt. Greitt var fyrir fargjald í rútur, fólk voru færðar samlokur og annað matarkyns. Börn og fullorðnir fengu teppi og hreinlætisvörur.

Lútherska heimssambandið kom auk þess á stofn fjöldahjálparstöðvum í Póllandi þar sem flóttafólkið fékk reiðufé og sálfélagslegan stuðning. Miðstöðvarnar þjónuðu einnig sem athvörf fyrir konur og börn og sérstök áhersla var lögð á að tryggja aðgengi og öryggi fólks með fötlun. Börnin fengu sérstakan stuðning og aðstoð við nám.

Í Úkraínu hafa fleiri tugir þúsunda fengið reiðufé fyrir nauðurfurtum en sérstök áhersla hefur verið lögð á að einstaklingar með fötlun nytu aðstoðar. Hátt í tvö þúsund einstaklingar hafa fengið inneignarkort fyrir vetrarfatnaði og tæplega fjögur þúsund hafa fengið aðstoð við lyfjakaup.

Um 20.000 einstaklingar í Úkraínu hafa fengið hreinlætisvörur og átta þúsund fengið mataraðstoð. Þá hafa 250 nemendur í Úkraínu fengið stuðning og 7.300 fjölskyldur fengið húsbúnað. Viðgerðir hafa farið fram á 360 neyðarvarnarskýlum og 12.000 manns hafa fengið aðgengi að hreinu vatni og hreinlætisaðstöðu.

Á tímabilinu apríl 2022 til júní 2025 lagði Hjálparstarf kirkjunnar alls 67,2 milljónir króna til mannúðaraðstoðar Lútherska heimssambandsins við stríðshrjáða íbúa Úkraínu. Er þar meðtalin styrkur utanríkisráðuneytisins, 40 milljónir króna, sem og 500 þúsund króna framlag Proskahjálpar.

Mannúðaraðstoð í Palestínu (PSE231)

Strax eftir að átökin fyrir botni Miðjarðarhafs brutust út í október 2023 hóf Hjálparstarf kirkjunnar að undirbúa viðbragð sitt vegna sárrar neyðar almennings á Gasaströndinni. Í kjölfar jólasöfnunar sendi Hjálparstarfið svo tuttugu milljónir króna til hjálparstarfs á Gasa en framlagið er að meðtöldum 15 milljóna króna stuðningi frá utanríkisráðuneytinu.

Fjárframlagið var sent til Palestínuflóttamannahjálpar kirkjunnar í Mið-Austurlöndum (Middle East Council of Churches, Department of Service to Palestinian Refugees (MECC DSPR)), systurstofnunar Hjálparstarfsins í Alþjóðlegu hjálparstarfi kirkna – ACT Alliance. Samtökin hafa starfað á svæðinu um langa hríð og hafa náð samráð við OCHA – Samræmingarskrifstofu Sameinuðu þjóðanna um hjálparstarf og önnur hjálparsamtök á svæðinu.

Neyðaraðstoð MECC DSPR á Gasa hófst strax á fyrstu dögum átakanna eða eins fljótt og mögulegt var. Verkefnið var upphaflega hugsað til tveggja ára en afleiðingar átakanna eru svo skelfilegar að ljóst er að neyðaraðstoð við almenna borgara og uppbygging innviða á Gasa verður nauðsynleg til lengri tíma.

Frá því í nóvember 2023 hefur MECC DSPR veitt rúmlega 106.000 börnum og fullorðnum lækis- og tannlæknaþjónustu á heilsugæslustöðvum samtakanna á

Gasa. Meðal þjónustu sem þar hefur verið veitt má nefna mæðra- og ungbarna-vernd, heimilislækningar, tannlæknaþjónustu, lyfjagjöf og næringarþakka fyrir börn sem líða skort. Þá er þar boðið upp á hreinlætisvörur og dömubindi.

MECC DSPR hefur auk þess látið 620 fjölskyldum, sem að meðaltali telja fimm fjölskyldumeðlimi, í té reiðufé fyrir nauðsynjum svo sem drykkjarvatni, matvöru, klæðnaði og lyfjum. Þá hefur MECC DSPR veitt þúsundum áfallahjálp og sálfélagslegan stuðning í sjö fjöldahjálparstöðvum Sameinuðu þjóðanna og þá aðallega mæðrum og börnum þeirra.

Í janúar 2025 fékk Hjálparstarfið þær upplýsingar frá ACT Alliance að öllu fjárframlagi Hjálparstarfsins til verkefna DSPR hefði þá verið ráðstafað.

Hamfarajarðskjálftar í Tyrklandi og Sýrlandi (SYR231)

Aðfaranótt mánudagsins 6. febrúar 2023 riðu öflugir jarðskjálftar yfir landamærahéruð Tyrklands og Sýrlands. Hjálparstarf kirkjunnar í Mið-Austurlöndum (MECC), sem eru systursamtök Hjálparstarfs kirkjunnar á staðnum, hóf strax mat á því hvernig bregðast mætti við hamförunum með sem skilvirkustum hætti. Á sama tíma hóf MECC að dreifa hjálpargögnum; mat, lyfjum, teppum og hlýjum klæðnaði.

Hjálparstarf kirkjunnar á Íslandi hóf neyðarsöfnun um sólarhring eftir að jarðskjálftarnir riðu yfir en öllum var ljóst að hamfarirnar voru af þeirri stærðargráðu að alþjóðleg neyðaraðstoð væri aðkallandi. Alls er nú talið að hamfarirnar hafi haft alvarlegar afleiðingar á líf 25 milljóna íbúa í Tyrklandi og Sýrlandi en samkvæmt Sameinuðu þjóðunum fórust í þeim á milli 50.000 og 60.000 manns. Tala slasaðra var nálægt 130.000 manns. Ónýtar og illa farnar byggingar voru taldar í hundruðum þúsunda og mikill fjöldi fólks missti heimili sín auk þess sem innviðir á jarðskjálftasvæðunum fóru illa.

Þann 30. mars 2023 sendi Hjálparstarf kirkjunnar rúmar 25 milljónir króna til verkefna MECC við að veita fórnarlömbum jarðskjálftanna í Sýrlandi neyðaraðstoð. Upphaflega stóð til að leggja til ellefu milljónir króna en hálfum mánuði eftir að náttúruhamfarirnar riðu yfir var ljóst að neyð fólksins væri enn meiri en leit út fyrir

í upphafi. Því ákvað Hjálparstarfið að hækka framlagið sem var að meðtöldum 20 milljóna króna styrk utanríkisráðuneytisins til verkefnisins.

Mannúðarverkefni MECC í Sýrlandi lauk í apríl 2025. Veitt aðstoð MECC, samstarfsaðila Hjálparstarfsins, hafði náði til um 48.000 íbúa Sýrlands. Hafði MECC dreift fatnaði, teppum, matarkörfum, lyfjum og hreinlætisvörum ásamt því að gera við kirkjubyggingar og löskuð bænahús. Þá stóð MECC fyrir viðgerð á ellefu skólabyggingum svo fleiri en 4.000 nemendur gátu aftur hafið nám. MECC gerði auk þess við 30 íbúðabyggingar svo fjölskyldur gætu snúið aftur heim eftir hamfarirnar.

MECC skipulagði auk þess uppbótarkennslustundir fyrir grunnskólanemendur og dreifði námsgögnum, hreinlætisvörum, fatnaði og sólarrafhlöðuluktum til nemenda ásamt því að veita börnunum sálfélagslegan stuðning og halda úti barnavernd.

Unnið var að því að koma upp hreinlætisaðstöðu með fólkinu sjálfu og sameiginlegum þvottahúsum sem drifin voru áfram með sólarrafhlöðum. Þá var sólarrafhlöðukerfi sett upp í fjöldahjálparskýlum og fólkið fékk reiðufé fyrir nauðsynjum. Hátt í þrjú hundruð fjölskyldur fengu reiðufé fyrir leiguhúsnæði á meðan þær biðu þess að komast aftur heim til sín og starfsfólk sem vann að verkefnum MECC fékk laun fyrir vinnu sína sem dugði þeim til framfærslu.

Frá árinu 2014 hefur Hjálparstarf kirkjunnar, með stuðningi utanríkisráðuneytisins, sent fjárframlag til mannúðaraðstoðar við stríðshrjáða Sýrlendinga sem nemur rúmlega 143 milljónum króna og er sú upphæð að meðtöldu 25 milljóna króna framlagi Hjálparstarfsins vegna hamfarajarðskjálftanna í febrúar 2023.

Fjármál

Tekjur

Á starfsárinu 2024 – 2025 naut Hjálparstarf kirkjunnar ríkulegs stuðnings við starfið frá einstaklingum, félögum, fyrirtækjum, stjórnvöldum og þjóðkirkjunni en alls námu tekjur stofnunarinnar 472,9 milljónum króna en á starfsárinu 2023 – 2024 námu tekjurnar 450 milljónum króna.

Hefðbundin fjáröflunarleið Hjálparstarfsins þar sem fólki á aldrinum 25 - 85 ára er send valgreiðsla í heimabanka var farin í haustsöfnun í ágúst og september og í jóla og páskasöfnun. Eins var safnað með aðstoð barna í fermingarfræðslu í nóvember.

Hópur Hjálparliða, fólks sem styður starfið með mánaðarlegu framlagi, styrkist jafnt og þétt. Regluleg framlög frá prestum og sóknum þjóðkirkjunnar sem og tekjur af sölu styrktarlína í fréttablaði Hjálparstarfsins, minningarkorta og gjafabréfa af vefsíðunni gjofsemgefur.is renna einnig stoðum undir starfið.

Haustsöfnun

Hjálparstarf kirkjunnar safnaði fyrir aðstoð við efnaminni foreldra í upphafi skólaárs 2024 með valgreiðslu í heimabanka um 3.500 króna framlag. Alls söfnuðust 11,9 milljónir króna en haustið 2023 söfnuðust 10,7 milljónir króna.

Jólasöfnun

Í jólasöfnuninni 2024 var safnað fyrir starfið heima og að heiman með valgreiðslu í heimabanka um 3.500 króna framlag. Söfnunin var undir yfirskriftinni „Hjálpumst að heima og heiman“. Alls söfnuðust rétt um 23,2 milljónir króna en í jólasöfnuninni 2023 söfnuðust 24,6 milljónir króna og 21,9 milljónir króna fyrir jólnin 2022.

Páskasöfnun

Í páskasöfnun starfsársins 2024 – 2025 var safnað fyrir fólk í efnislegri neyð á Íslandi og á alþjóðavettvangi með valgreiðslu í heimabanka um 3.500 króna framlag. Alls söfnuðust rétt tæplega 12,4 milljónir króna í söfnun starfsársins en í páskasöfnun starfsársins 2023 – 2024 söfnuðust 12,5 milljónir króna.

Til samanburðar söfnuðust 10,9 milljónir króna í páskasöfnun starfsársins 2020 – 2021 en starfsárið 2021 – 2022 rann páskasöfnun saman við söfnun fyrir mannúðaraðstoð í kjölfar innrásar Rússlandshers í Úkraínu. Þá söfnuðust 26 milljónir króna.

Fjáröflun með aðstoð barna í fermingarfræðslu

Í nóvember 2024 gengu börn í fermingarfræðslu þjóðkirkjunnar í hús með bauk frá Hjálparstarfi kirkjunnar í hönd. Börnin gáfu þannig af tíma sínum til að safna fé til vatnsverkefna Hjálparstarfsins í Afríku. Alls söfnuðu fermingarbörnin 8.799.968 krónum en 8.161.899 krónum starfsárið á undan.

Prestar, annað starfsfólk kirkna, foreldrar og síðast en ekki síst börnin sjálf lögðu á sig mikla vinnu við söfnunina og er framlag þeirra ómetanlegt.

Framlag Hjálparliða

Hjálparliðar styrkja starfið með mánaðarlegu framlagi og gera stofnuninni betur kleift að rétta þeim hjálparhönd sem á þurfa að halda. Hjálparliðar voru 3.683 talsins í lok starfsársins 2024 – 2025 og nam framlag þeirra rétt rúmlega 84,9 milljónum króna.

Í lok starfsárs 2023 – 2024 voru Hjálparliðar 3.536 og nam heildarframlag það starfsár 81 milljón króna.

Gjöf sem gefur

Á gjafabréfasíðunni gjofsemgefur.is er lögð áhersla á að fræða um ólíka verkþætti í verkefnum Hjálparstarfsins, á Íslandi jafnt sem á alþjóðavettvangi. Á starfsárinu 2024-2025 keypti fólk gjafabréf fyrir 8,6 milljónir króna en 9,8 milljónir króna starfsárið á undan. En 2022-2023 voru keypt gjafabréf fyrir 7,9 milljónir króna og starfsárin þar á undan, 2020-2021 og 2021-2022, voru keypt gjafabréf fyrir sömu upphæð eða 6,7 milljónir króna.

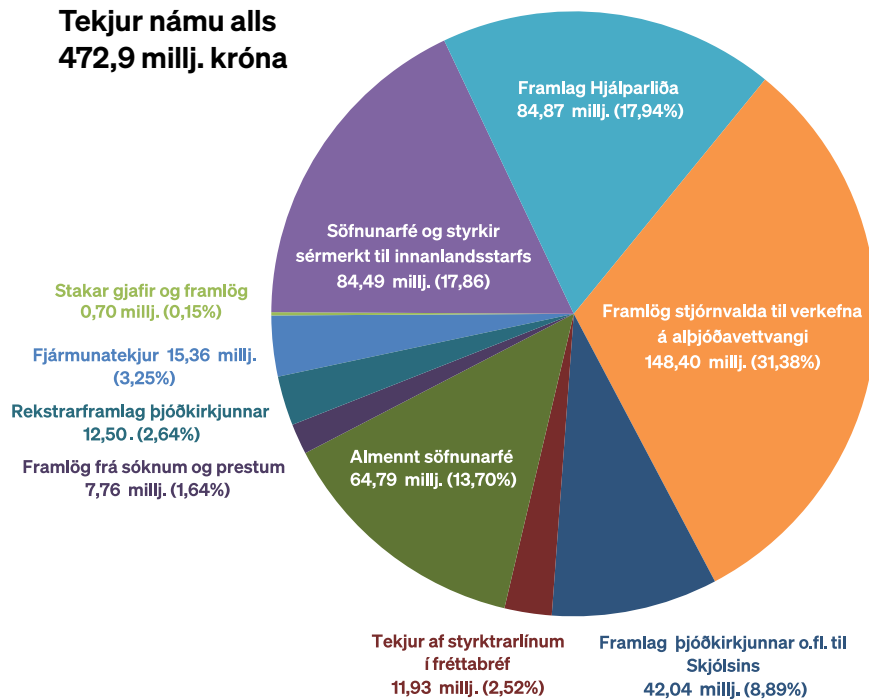
Styrktarlínur og auglýsingar í Fréttabréfi

Fyrirtæki, félög og stofnanir lögðu starfinu lið með því að kaupa styrktarlínur og auglýsingar í Fréttabréfi Hjálparstarfsins sem kom út þrisvar á starfsárinu 2024-2025. Alls söfnuðust rétt rúmlega 11,9 milljónir króna frá fyrirtækjum samanborið við um 11,5 milljónir króna (leiðrétt frá síðustu starfsskýrslu) starfsárið á undan.

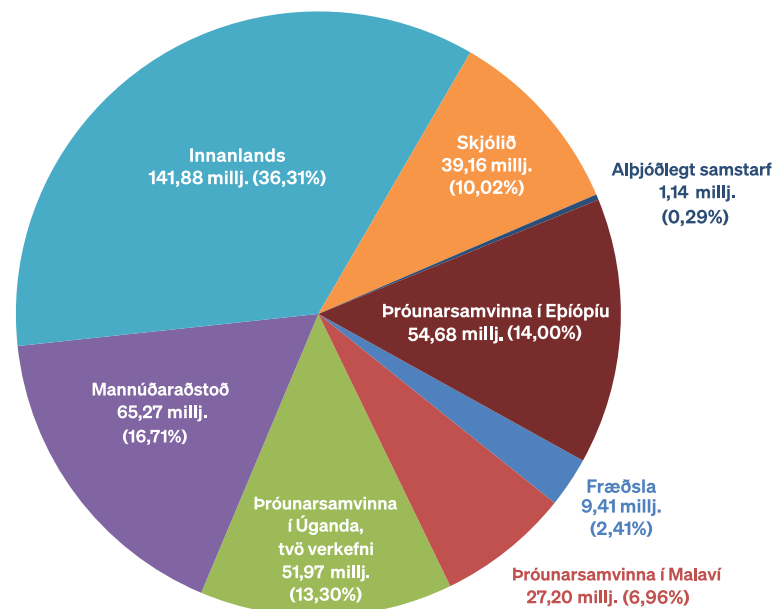
Framlög til verkefna og reksturs

Á starfsárinu 2024-2025 varði Hjálparstarf kirkjunnar 479,1 milljónum króna til verkefna og reksturs. Alls var 135 milljónum króna varið til verkefna í þróunarsamvinnu og 65,3 milljónum króna til mannúðaraðstoðar. Til verkefna innanlands varði Hjálparstarfið 181 milljónum króna, þar af 39 milljónum króna til Skjólslins. Alls var rúmlega 9,4 milljónum króna varið til fræðslustarfs.

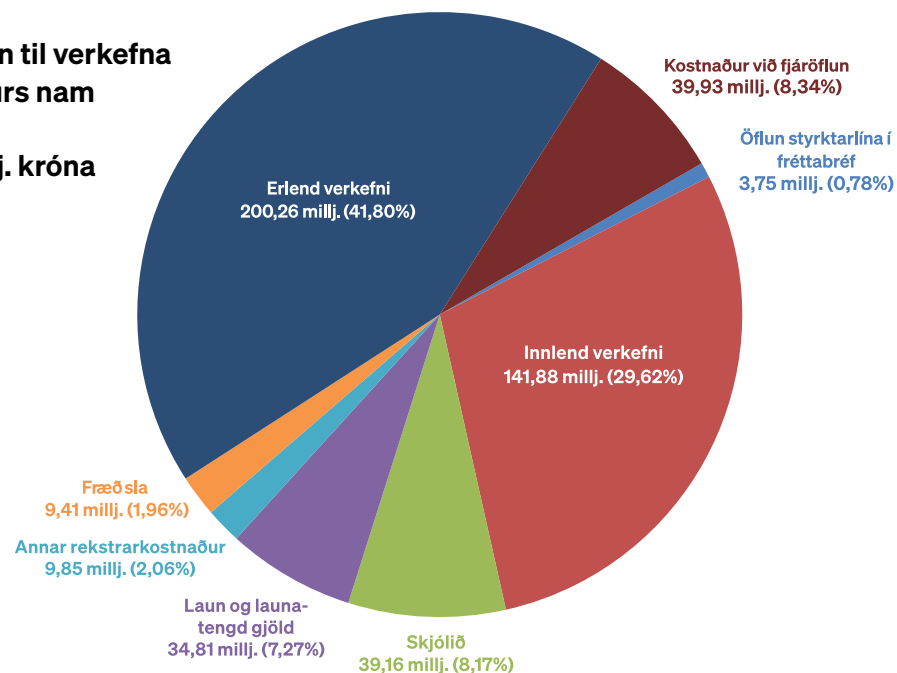
Tekjur námu alls 472,9 millj. króna

Á starfsárinu var 390,7 millj. króna varið til eftirtalinnna verkefna

Ráðstöfun til verkefna og reksturs nam samtals 479,1 millj. króna

Hlutverk, skipulag, stjórn og starfsfólk

Hlutverk

Hjálparstarf kirkjunnar starfrækir mannúðar- og hjálparstarf í nafni íslensku þjóðkirkjunnar. Sem kirkjutengd stofnun nýtur Hjálparstarfið þeirrar sérstöðu að byggja á grasrótarstarfi í nærsamfélaginu en meginmarkmiðin eru bætt lífsgæði þeirra sem búa við fátækt og að mannréttindi séu virt. Í starfinu felst þróunarsamvinna og mannúðaraðstoð á alþjóðavettvangi, neyðaraðstoð, félagsleg ráðgjöf og valdeflandi verkefni innanlands, talsmannshlutverk, fræðsla og fjáröflun.

Skipulag

Hjálparstarf kirkjunnar er sjálfseignarstofnun skráð í þjóðskrá og fyrirtækjaskrá hjá Ríkisskattstjóra með rekstrarform félagasamtaka. Yfirstjórn er í höndum fulltrúaráðs en í það skipar biskup Íslands fimm fulltrúa, lærða og leikna, og prófastsdæmi í landinu einn fulltrúa hvert. Auk þess er hverri kirkjusókn heimilt að tilnefna fulltrúa í ráðið. Fulltrúaráð kys framkvæmdastjórn Hjálparstarfsins og setur henni og endurskoðendum starfsreglur. Skipan fulltrúaráðs Hjálparstarfs kirkjunnar má nálgast á heimasíðu Hjálparstarfsins – hjalparstarfkirkjunnar.is/um-okkur/

Starfsár stofnunarinnar er frá 1. júlí – 30. júní ár hvert.

Framkvæmdastjórn

Framkvæmdastjórn sem kosin er á aðalfundi Hjálparstarfs kirkjunnar til eins árs í senn ber ábyrgð á daglegum rekstri stofnunarinnar. Í framkvæmdastjórn Hjálparstarfs kirkjunnar starfsárið 2024 – 2025 eru Gunnar Sigurðsson, formaður, Inga Rut Hlöðversdóttir og Erik Pálsson. Varamenn í stjórn eru þau Vigdís Valgerður Pálsdóttir og Benedikt Vilhjálmsson.

Starfsfólk

Bjarni Gíslason - framkvæmdastjóri Hjálparstarfs kirkjunnar

Guðný Helena Guðmundsdóttir - félagsráðgjafi í innanlandsstarfi

Guðsteinn Bjarnason – gjaldkeri, hefur umsjón með skrifstofu

Kristín Ólafsdóttir – verkefnastýra erlendra verkefna

Lovísa Mjöll Kristjánsdóttir – félagsráðgjafi í innanlandsstarfi

Mjöll Þórarinsdóttir – bókari, umsjón með starfi sjálfbóðaliða

Vilborg Oddsdóttir - félagsráðgjafi og verkefnastýra innlendra verkefna

Svavar Hávarðsson – fræðslu- og upplýsingafulltrúi

Rósa Björg Brynjarsdóttir - umsjónarkona Skjólsins

Hrefna Mjöll Þórisdóttir – starfskona í Skjólinu

Una Sigrún Ástvaldsdóttir - starfskona í Skjólinu

Hjálparstarf kirkjunnar hefur á starfsárinu 2024-2025 lagt áherslu á heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna númer 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10 og 17.

Starfsskýrsla Hjálparstarfs kirkjunnar starfsárið 2024-2025

Ritstjórn: Svavar Hávarðsson, fræðslu- og upplýsingafulltrúi

Hönnun: Birgir Þorsteinn Jóakimsson

Forsíðumynd: Hjálparstarf kirkjunnar